

KALASTAJATIE 6
RYHMÄKOTI HEINOLAAN

M I I A O L L I L A

KALASTAJATIE 6
RYHMÄKOTI HEINOLAAN

M I I A O L L I L A

KALASTAJATIE 6
RYHMÄKOTI HEINOLAAN

Tampereen Yliopisto
Arkkitehtuurin koulutusohjelma

Tampere University
School of Architecture

Miia Ollila

Kalastajatie 6 - ryhmäkoti Heinolaan

Diplomityö

Tarkastaja: Professori Ilmari Lahdelma
Tarkastaja ja aihe hyväksytty dekaanin päätöksellä 20.6.2019

Ulkoasu ja taitto: Miia Ollila
Kuvat: Miia Ollila, ellei toisin mainittu

TIIVISTELMÄ

Kehitysvammaisten- ja autismikirjon henkilöiden asumispalvelut ovat olleet suurennuslasin alla kuluneena vuosikymmeninä. Nykyisellään heidän kotinsa ja asuinympäristönsä eivät aina vastaa inhimillisen kohtelun mukaisia olosuhteita. Asumiseensa ja elämiseensä tukea tarvitse henkilö on oikeutettu valitsemaan missä, miten ja kenen kanssa asuu. Koti on jokaisen ihmisen perusoikeus, vammaan katsomatta.

Diplomityöni tutustuttaa kehitysvammaisten asumisen nykytilaan Suomessa ja esittelee erään toteutuneen kehitysvammaisten palveluasumisen hankkeen – ryhmäkodin Heinolan Sahanniemeen.

Pääpaino tässä työssä on suunnitteluosuudessa. Suunnitteluprosessia seurataan ensimmäisistä luonnoksista pääpiirustuksiin asti ja hanketta kokonaisuudessaan lähes työmaan loppuun saakka. Olen kulkenut hankkeen kanssa usean vuoden ajan ja kaikki työssä esittelemäni piirustukset luonnoksista työpiirustuksiin ovat yksin itseni laatimia. Monivuotisen prosessinkuvauksen lisäksi taustoitan erityisryhmien asumisympäristöjä- ja oloja Suomessa.

Diplomityöni tavoitteena on syventää ymmärrystäni erityisasumisen eri muodoista ja julkisesti tuetusta rakennushankkeesta prosessina.

Tampereen yliopisto

Arkkitehtuurin koulutusohjelma

Miia Ollila

Kalastajatie 6 - ryhmäkoti Heinolaan

Diplomityö

Elokuu 2019

Tarkastaja

Professori Ilmari Lahdelma

Sivumäärä

82

Avainsanat

Asuntosuunnittelu, ryhmäkoti, kehitysvammaisten asuminen, muunneltavuus, palveluasuminen

ABSTRACT

Housing services for people with intellectual disabilities and autism have been under the magnifying glass for the past decade. At present time, their homes and living environments do not always meet the conditions of humane treatment. A person in need of support for their living and life is entitled to choose where, how and with whom they live. Home is the basic right of every human being, regardless of disability.

My Master's thesis introduces the current state of living with people with intellectual disabilities in Finland and introduces a completed project on serviced housing for people with intellectual disabilities - a group home in Heinola, Sahanniemi.

The main focus of this work is on the design part. The design process is followed from the first sketches to the main drawings and the project as a whole until the end of the construction site. I witnessed the project for several years and all the work I am presenting from sketches to working drawings are made by myself alone. In addition to the multi-year process description, I also background the living environment and conditions of special groups in Finland.

The aim of my Master's thesis is to deepen my understanding of the different forms of special housing and the publicly supported construction project as a process.

Tampere University

Master's Degree Programme in Architecture

Miia Ollila

Kalastajatie 6 - Grouphome to Heinola

Master of Science Thesis

August 2019

Examiner

Professor Ilmari Lahdelma

Pages

82

Keywords

Housing design, grouphome, housing for people with intellectual disabilities, lexibility, serviced housing

KIITOS

ARA & SAMPO VALLIUS
AVAINSÄÄTIÖ & JUHA METTÄLÄ
KALASTAJATIEN TOIMINTAYKSIKKÖ &
TERHI KUKKULA
ARKKITEHTIPALVELU OY
PROFESSORI ILMARI LAHDELMA
KAIKKI MYÖTÄELÄNEET
TUOMAS & JUTTA
ISÄ & RII

KÄSITTEET

Seuraavat diplomityössäni esiintyvät käsitteet ovat ARA:n julkaisun, *Suunnitteluopas - keskeisiä tavoitteita valtion tukemien asuntojen suunnittelulle, 2015, LIITE 1* tai muun annetun lähteen mukaisia.

ASUMISEN KÄSITTEET

ASUNTO on asumiseen tarvittava tila, jossa on mahdollista elää ja tehdä erilaisia päivittäisiä toimintoja. Asunto voi olla erillisasunto, asunto ryhmäkodissa tai asuntoryhmässä.

ASUMISKOHDE on yksi toiminnallinen kokonaisuus, jossa voi olla useampia asumisyksiköjä, esim. osasto, solu. Toimintayksikkö voi olla myös ryhmäkoti tai palvelutalo. Asumisyksikkö, kts. asumiskohde

ASUNTORYHMÄ tarkoittaa erillisiä asuntoja ja niihin liittyviä yhteistiloja (oleskelu-, ruokailu-, kodinhoitotilat). Asunnot ovat tavallisesti yksioita tai kaksioita. Asuntoryhmää tukevat yhteis- ja palvelutilat riippuvat asuntoryhmän sijainnista ja asukkaiden tarpeista.

ERITYISRYHMÄ tarkoittaa esimerkiksi kehitysvammaisia, muistisairaita vanhuksia, pitkäaikaisasunnottomia tai mielenterveyskuntoutujia.

PALVELUTALO on rakennus, jossa palveluasuntojen lisäksi on omaa henkilökuntaa, hälytysjärjestelmä ja ympärivuorokautinen avunsaantimahdollisuus; asukas asuu omassa hallinnassaan olevassa itsenäisessä omistus- tai vuokra-asunnossa. Palvelutalossa on asukkaiden käytössä yhteisiä tiloja.

PALVELUTILA on henkilökunnan käyttämä sekä palvelutoiminnan järjestämiseen tarvittava tila, kuten henkilökunnan toimisto-, ja sosiaalitilat, keskitetyt ruoanvalmistustilat sekä lääkehuoneet ja vaatehuollon tai siivouksen tilat.

RYHMÄKOTI muodostuu ryhmästä asuntoja, jotka yhteistilojen välityksellä liittyvät kiinteästi toisiinsa. Asukkailla on hallinnassaan oma huone (henkilökohtainen yksityisalue), johon kuuluu oma wc- ja pesutila. Asuntoihin välittömästi liittyvät ryhmäkodin yhteiset tilat toimivat asukkaiden hoitoa tukevana asuintilana. Ryhmäkodit sijaitsevat usein palvelutaloissa, mutta ne voivat olla myös itsenäisiä asumisyksiköitä.

RYHMÄKOTIASUNTO tarkoittaa asukkaan omaa henkilökohtaista tilaa (huone ja wc-pesutila) ryhmäkodissa.

TEHOSTETTU PALVELUASUMINEN on asumispalvelu, jossa asuvan henkilön hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista.

TOIMINTAYKSIKKÖ kts. asumiskohde, asumisyksikkö

OSAPUOLIIN LIITTYVÄT KÄSITTEET

AUTISMI on aivoperäinen keskushermoston kehityshäiriö, joka aiheuttaa vaihtelevia ja laaja-alaisia toimintarajoitteita. (Autismiliitto)

KEHITYSVAMMAISUUS on pysyvä tila, jossa älyllinen kehitys tai henkinen toiminta on häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi (Finlex).

YLEISHYÖDYLLINEN (ASUNTO)YHTEISÖ tai säätiö toimii yksinomaan ja välittömästi yleiseksi hyväksi, sen toiminta ei kohdistu vain rajattuun henkilöpiiriin, eikä yhdistys/säätiö tuota mukana olijoille taloudellista etua osinkoina, voittoina tai kohtuullista suurempaa palkkana tai muuna hyvityksenä. Yleinen hyvä voi olla aineellista, henkistä, eettistä tai yhteiskunnallista. Tässä tapauksessa tällainen yhteisö on Kiinteistö Oy Hämeen avainkiinteistöt (Verohallinto).

HOIVAPALVELUTUOTTAJA on se taho, joka tuottaa tarvittavat palvelut kohteeseen, tässä tapauksessa Heinolan kaupunki

RAHOITUKSEN KÄSITTEET

INVESTOINTIAVUSTUS tarkoittaa tässä tapauksessa ARA:n myöntämää rahallista avustusta erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi, jolla lisätään asumiskustannuksiltaan kohtuullisten ja käyttötarkoitukseensa soveltuvien vuokra-asuntojen tarjontaa. Avustuksen enimmäissuuruudet on porrastettu kohteiden mukaan siten, että mitä enemmän asumista tukevia poikkeuksellisia ratkaisuja asunnossa tarvitaan, sitä korkeammaksi avustusprosentti voi nousta (max 50 % hyväksytyistä investointikustannuksista). (ARA)

KORKOTUKILAINA tässä tapauksessa tarkoitetaan ARA:n myöntämää lainaa. Korkotukilaina on pankin tai muun rahoituslaitoksen myöntämä laina, jonka korosta valtio maksaa osan (Valtiokonttori / ARA) jos lainansaajan perusomavastuukorko ylittyy. Vuokra- tai asumisoikeusasuntojen rakentamista varten myönnetyllä korkotukilainalla on valtion täytetäkaus. Takaus tulee voimaan suoraan automaattisesti. ARA hyväksyy korkotukilainoja vuokra-, asumisoikeus- ja osaomistustalojen uudisrakentamiseen kuntien puoltamille kohteille (ARA).

SISÄLTÖ

	TIIVISTELMÄ – ABSTRACT			
	KÄSITTEET			
1	JOHDANTO			
	1.1 HANKKEEN TAUSTAA	18		
	1.2 KEHITYSVAMMAISET & ASUMINEN	20		
	1.2.1 ASUMISVAIHTOEHDOT	21		
	1.2.2 MITÄ TARKOITTAÄ AUTISMIKIRJO?	23		
	1.2.3 KEHITYSVAMMAISUUDESTA	23		
	1.3 TOIMEKSIANTO JA TAVOITTEET	24		
	1.4 TYÖN RAKENNE	24		
2	SUUNNITTELUALUE	28		
	2.1 HEINOLA JA SAHANNIEMI	28		
	2.2 LÄHTÖTILANNE TONTILLA	32		
3	LUONNOSSUUNNITTELU	36		
	3.1 HANKKEEN ETENEMINEN	36		
	3.2 ASUNTOJEN LAATUSUOSITUKSET	38		
	3.3 TILAOHJELMA	38		
	3.4 ASUNTOPOHJA	40		
	3.5 MASSOITTELU	42		
	ENSIMMÄINEN LUONNOS	44		
	TOINEN LUONNOS	46		
	KOLMAS LUONNOS	48		
	versio 1	48		
	versio 2	50		
	versio 3	52		
	3.6 KOHTI RAKENNUSLUPAA	53		
4	LOPULLINEN SUUNNITELMA	56		
	ASEMAPIIRROS	56		
	POHJAPIIRROKSET	60		
	JULKISIVUT	68		
	LEIKKAUS	74		
	PIHASUUNNITELMA JA KASVILUETTELO	76		
	YHTEENVETO	78		
	LÄHTEET	80		

1

KUVA 1: SAHANNIEMEN SAHA (Suomen Kuitulevy Oy)

1 JOHDANTO

Suomessa arvioidaan olevan noin 45000 kehitysvammaista ja 55000 autismikirjon henkilöä. Heistä noin 13000 käyttää asumispalveluja. Suurin osa asuu erilaisissa palvelutaloissa, ja moni täysi-ikäisistäkin asuu silti vielä lapsuudenkodissaan vanhemman kanssa tai muun sukulaisen luona. Laitoshoidossa on ollut vuonna 2017 vielä yli 700 kehitysvammaista (Sotkanet.fi 2017). Heidät pyritään sijoittamaan ensi vuoden loppuun mennessä ryhmäkoteihin tai mahdollistamaan heille asuminen itsenäisemmin riittävän tuen avulla. Hallituksen vuoden 2010 periaatepäätöksen johdosta asumispalveluluiden toteuttamisessa ja tarjoamisessa on edelleen kova paine - tuhansia kehitysvammaisia muuttaa vuosikymmenessä kotoaan ja lakkautettavista laitoksista omiin asuntoihin, jotka silti useimmiten sijaitsevat ryhmäkoteissa, jopa ympärivuorokautisen hoivan ja avun piirissä.

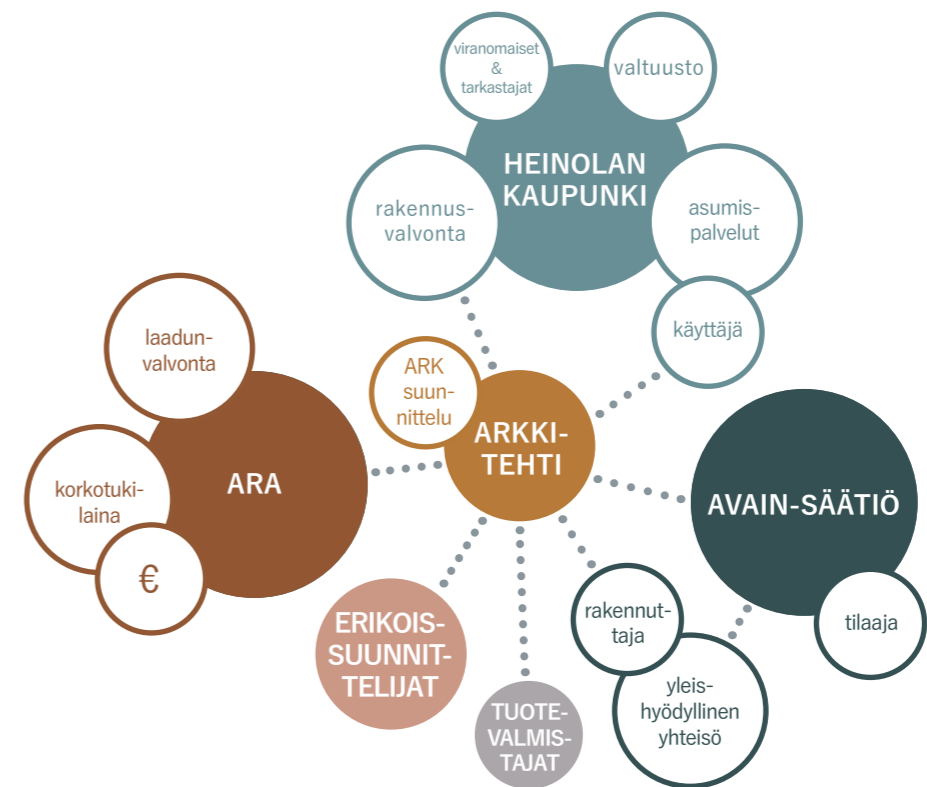
Asumispalveluja käyttävien määrä ja yhteiskunnan kuluerä palveluiden järjestämisestä ei kokonaisuudessaan ole kovinkaan iso luku. Sen sijaan yksittäisen, varsinkin pienen kunnan vuosibudjettiin sillä on jo vaikutusta.

Tässä työssä esitellään ryhmäkodin jälle rakennushanke. Kyseiselle tontilla on asuttu pienissä asuinryhmissä, omakotiloasumisen omaisesti jo 30 vuotta. Samaan aikaan sadat suomalaiset kehitysvammaiset asuvat vielä suljetuissa laitoksissa.

1.1 HANKKEEN TAUSTAA

Sahanniemen asumisyksikön historia vie vuoteen 1989, jolloin ensimmäiset kolme ryhmäkotia (A-, B-, & C-talot) valmistuivat tontille. Naapurikunta Nastolan hoitokoti purettiin ensimmäisenä suomalaisena kehitysvammalaitoksena ja heinolalaiset paluumuuttajat saivat uuden kodin Kalastajatieltä. Etelä-Hämeen Vammaistalosaatiö eli nykyinen Avain-säätiö rakennutti nämä aikansa moderneinta näkemystä kehitysvammaisten asumisesta vastanneet talot. Näissä kodinomaisissa, pienissä taloissa oli kussakin viisi asuinhuonetta (ei omia kylpyhuoneita) ja yhteistiloista löytyi jokaisesta talosta oma sauna. Valitettavasti talot olivat valesokkeleineen myös rakennusteknisesti ajan hermolla ja sen johdosta ilmeni lopulta sisäilmaongelmia. Tätä ennen tontille oli rakennettu vielä neljäs ryhmäkoti vuonna 2010 Lammin laitoksen hajauttamisen seurauksena. ARA tuli hankkeeseen mukaan ja rakennuttajana toimi Avain-säätiön perustama yleishyödyllinen yhteisö, Kiinteistö Oy Hämeen Avainkiinteistöt. Tämä talo vastasi jo osin 2010 julkaistuja uusia asuntojen laatusuosituksia eli asukkailla oli käytösään muun muassa isompi huone omalla pesuhuoneella. Suositukseen palataan luvussa 3.2.

Vuonna 2015 Eteva-kuntayhtymä neuvoteli Heinolan kaupungin kanssa Sahanniemen asumisyksikön toiminnan siirtämisestä Heinolan omaksi. Samaan aikaan todettiin talojen A-, B, ja C sisäilmaongelmat. Keskustelut jatkuivat talojen peruskorjauksen tiimoilta. Korjauskustannusten arvion ol-

KUVA 2: SUUNNITTELUAIKAISIA OSAPUOLIA ARKKITEHDIN NÄKÖKULMASTA

lessa korkea, todettiin, ettei vanhoja taloja saataisi korjaamalla vastaamaan uusia suosituksia ja siten nähtiin parhaaksi purkaa talot ja rakennuttaa uudet tilalle. Näiden ehtona olisi pitkä vuokrasopimus ja ARA:n avustus. Hanke meinasi jäädä sote-uudistuksen ja poikkeuslain jalkoihin, mutta seuraavana vuonna kunta solmi rakennuttamisesta ja tilojen vuokraamisesta aiesopimuksen Avain-säätiön kanssa.

HANKKEEN OSAPUOLET (kuva 2)

Erytisryhmien asuntorakentamishankkeissa osapuolten määrä on hieman tavomaista hanketta runsaampi. Mukana ovat tilaajan, rakennuttajan ja suunnittelijoiden lisäksi palvelutuottaja ja ulkopuolinen rahoittaja. Tämän hankkeen osapuolet ovat pääpiirteissään seuraavat:

TILAAJA: AVAIN-SÄÄTIÖ

Säätiö esittelee toimintansa seuraavasti: *Avain-säätiö edistää eri tavoin tukea tarvitsevien, kuten vammaisten osallistumista ja vaikutusmahdollisuuksia järjestämällä kuntoutumista ja selviytymistä tukevia so-*

siaalipalveluja. Säätiö harjoittaa omaa ja yhteistyökumppaneidensa palvelutoimintaa tukevaa tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoimintaa. Avain-säätiö toimii aktiivisesti alan verkostoissa ja yhteistyöfoorumeissa.

Avain-säätiön historia alkaa vuodesta 1985, jolloin Etelä-Hämeen erityishuoltopiirin kuntainliitto perusti Etelä-Hämeen Vammaistalosaatiö -nimisen säätiön.

Kyseisen säätiön tarkoituksena oli edistää kuntainliiton alueella vammaisten, ensisijaisesti kehitysvammaisten, työ- ja asumisvalmiuksien parantamista. Merkittävimpiä hankkeita säätiöllä olivat mm. Päijät-Hämeen hoitokotien ja useiden työ- ja päivätoimintakeskusten rakentaminen ja jälleenvuokraaminen erityishuoltopiirin käyttöön.

Vuonna 2000 katsottiin tarpeelliseksi laajentaa säätiön toimintaa tuottamaan myös alan palveluja ja laajentaa toiminta-alue koko maata kattavaksi. (Avain-säätiö 2019)

RAKENNUTTAJA: KIINTEISTÖ OY HÄMEEN AVAINKIINTEISTÖT

Yhtiön toimialana on aravalaisissa sekä muissa asuntolainsäädäntöön sisältyvissä sää-

döksissä tarkoitettu tavoin toimia yleishyödyllisenä yhteisönä, joka rakennuttaa ja hankkii muuten omistukseensa tai hallintaansa asuntoja, sekä tarjoaa niitä sosiaalisin perustein vuokrattavaksi tuettua asumista tarvitseville kuten vammaisille siten, että tavoitteena ovat asukkaiden hyvät ja turvalliset asuinolot. Yhtiö on perustettu ja merkitty kaupparekisteriin 30.6.2009 ja se on kokonaan Avain-säätiön omistama. (Kauppalehti 2019)

RAHOITTAJA: ARA

Ympäristöhallinto kuvaa keskuksen toimintaa näin: *Valtion asumisen rahoitus- ja kehittämisskeskus myöntää erityisryhmien asunto-olojen parantamiseksi avustuksia, joilla lisätään asumiskustannuksiltaan kohtuullisten ja käyttötarkoitukseensa soveltuvien vuokra-asuntojen tarjontaa. ARA rahoittaa tuki- ja palveluasumista erityisryhmien asumisen investointiavustukselle. Avustusta voivat saada hankkeet, joille voidaan myöntää myös korkotukilainaa. Avustus voidaan myöntää rakentamista, hankintaa ja perusparantamista varten ja se vaihtelee 10–50 prosentin välillä hyväksytyistä rakentamis- tai peruskorjauskustannuksista. Avustus on sitä suurempi mitä enemmän asumista tukevia erityisratkaisuja asunnossa tarvitaan. Pääosa palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä on kuntien vastuulla, mutta asumista tuottavat kuntien lisäksi järjestöt ja yritykset. Palvelu- ja tukiasumisen hakukäytännöt vaihtelevat riippuen kunnasta ja palveluntuottajasta.* (Ympäristöhallinto 2016)

HEINOLAN KAUPUNKI

Sahanniemen asumisyksikön toiminnasta vastaavana, kaupunki tuottaa tontin asukkaiden tarvitsemat asumispalvelut. Käyttäjän kanssa onkin tehty yhteistyötä ja kartoitettu asukkaiden tarpeita ja käyttäjän toiveita - niitä on myös pyritty toteuttamaan resurssien sallimissa rajoissa. Hallituksen kaupunginvaltuustolle esitelyjen luonnosten (luonnos 1) pohjalta sopima aiesopimus eli kaupungin puolto hankkeelle oli edellytys ARA:n korkotukilainan ja investointiavustuksen saamiselle. Tässä hankkeessa osarahoitustuen pro-

sentti oli korkein mahdollinen eli 50%.

ARKKITEHTI

ARA:n kautta on moni arkkitehtiopiskelija löytänyt lopputyöaiheen, niin myös tällä kertaa, kun Sampo Vallius, silloinen ARA:n kehittämisspäälikkö ehdotti minulle hanketta diplomityön pohjaksi. Arkkitehtisuunnittelu tuli mukaan heti loppuvuodesta 2015 ja tonttavierailun jälkeen aloitettiin ensimmäisten luonnosten työstäminen, jotka esiteltiin myöhemmin keväällä kaupungille. Avain-säätiö sopi aluksi työn jatkumisesta siihen saakka, kunnes ARA:lta olisi saatu ehdollinen tukivaraus. Yhteistyö jatkui kuitenkin hankkeen loppuun asti sen siirtymässä arkkitehdin omalta piirustuspyödyltä Arkkitehtipalvelu Oy:n projektien joukkoon. Olen vastannut projektin arkkitehtisuunnittelusta itse alusta loppuun saakka.

1.2 KEHITYSVAMMAISET & ASUMINEN

Suomessa on kuluneena vuosikymmenenä keskusteltu paljon kehitysvammaisten ihmisten yksilöllisestä ja itsenäisestä asumisesta. Keskustelun taustalla on mm. YK:n yleissopimus vammaisten oikeuksista, joka korostaa vammaisten henkilöiden oikeutta valita itse asuinpaikkansa ja kenen kanssa asuu. (Kehitysvammaliitto 2019)

Käynnistääkseen muutoksen kehitysvammaisten asumisessa ja vähentääkseen heidän asumistaan lapsuudenkodeissa ja laitoksissa, valtioneuvosto teki vuonna 2010 periaatepäätöksen ohjelmasta kehitysvammaisten asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämiseksi vuosille 2010–2015. Syntyi Kehas-ohjelma, johon sisältyi erilaisia toimenpiteitä liittyen asuntotarjontaan, asumiskustannusten hallintaan, laitoshoidon vähentämiseen ja asumispalveluiden kehittämiseen. ARA:n ja Raha-automaattiyhdistyksen (nykyinen STEA) tuen avulla oli tarkoitus tuottaa Suomeen 3600 uutta erityisryhmien asuntoa. Osallisuuden ja yhdenvertaisuuden vahvistamiseksi niin yhteisössä kuin yhteiskunnassakin tavoitteena oli mahdollistaa sekä laitoksista että lapsuudenkodista muuttaville kehitysvammaisille henkilöille yksilöllinen asuminen,

johon kuuluu esteetön ja toimiva asunto tavallisessa asuinympäristössä sekä riittävät, yksilölliset ja tarpeenmukaiset palvelut ja tuki. (Pitkänen et al. 2018)

Toinen kehitysvammaisten yksilöllistä asumista ja palveluja koskeva periaatepäätös tehtiin vuonna 2012. Sen mukaan jokaisella kehitysvammaisella ihmisellä on oikeus asua kuten kuka tahansa muukin kunnan asukas ja saada tarvitsemansa palvelut. Tämä periaatepäätös ohjaa ja tukee kuntia ja kuntayhtymiä lakkauttamaan laitotasumisen sekä kehittämään asumisen tukemiseksi tarvittavia palveluja ja asuinympäristöjä. Päämääränä on, että vuoden 2020 jälkeen kukaan vammaisen henkilö ei asu laitoksessa. (Pitkänen et al. 2018)

Periaatepäätöksessä huomautetaan myös tietoisuuden lisäämisen tärkeydestä vammaisten henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksista sekä hallinnonalojen välisestä yhteistyöstä. Periaatepäätöksellä hallitus sitoutuu jatkamaan kehitysvammahuollon rakennemuutosta ja kehittämään palveluja, jotka mahdollistavat myös vaikeimmin vammaisten henkilöiden asumisen lähiyhteisössä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012)

Sosiaalihuoltolaki, vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki velvoittavat kuntia järjestämään asumispalveluja sitä tarvitseville. Hallituksen viime vuoden esitys vammaislainsäädännön uudistuksesta kaatui soten mukana maaliskuussa 2019. Vammaispalvelu- ja kehitysvammalaki oli tarkoitus yhdistää yhdeksi vammaisten henkilöiden sosiaalihuollon erityispalveluja koskevaksi laiksi, joka turvaisi riittävät ja sopivat palvelut yhdenvertaisesti kaikille vammaisille henkilöille sekä vahvistaisi vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018)

”KEHITYSVAMMAISTEN LAITOSHOIDON PURKU SAATETAAN LOPPUUN JA MAHDOLLISTETAAN KEHITYSVAMMAISTEN JA AUTISMIN KIRJON NUORTEN JA AIKUISTEN ITSENÄISTYMINEN TUKEMALLA YKSILÖLLISTEN TARPEIDEN MUKAISTEN ASUNTOJEN HANKINTAA JA ASUNTOKOHTAIDEN RAKENTAMISTA TAVALLISILLE ASUINALUEILLE.” (HALLITUSOHJELMA 2019)

1.2.1 ASUMISVAIHTOEHDOT (kuvat 3 & 4)

Aikuistuville kehitysvammaisille ja autis-
mikirjon henkilöille on Suomessa tarjolla useampi vaihtoehto heidän muuttaessaan pois lapsuudenkodeistaan ja aloittaessaan itsenäisemmän elämän. Vaikka kaikille pyritään tarjoamaan tasapuoliset lähtökohdat oman kodin saamiseen, vaihtoehtojen määrään vaikuttaa usein asuinpaikkakunta ja henkilön toimintakyky. Osa joutuu jäämään kotihoitoon tai siirtymään jopa laitokseen vaikeavammaisuutensa vuoksi. Joskus taas kotoa poismuuttamista hidastavat henkilön omaishoitajat, jotka eivät usko hoidon onnistuvan muualla, vaikka mahdollisuus siihen annettaisiin. Asukas saattaa joutua muuttamaan kauemmaksi, usein kyläkin lähipaikkakunnalle. Pääsääntöisesti asumiskokeiluissa voi aina palata takaisin vaativamman hoidon pariin, jos todetaan, ettei asukas tule toimeen nykyisellä avun määrällä. Erityisesti ryhmämuotoisessa asumisessa riskinä on liiallinen avun määrä - osa asukkaista pärjäisi vähemmälläkin. Toisinaan kotoa muuttavalle nuorelle halutaan varmistaa hänen tarpeisiinsa nähden yliturvallinen asuinympäristö, vaikka hän ei välttämättä ympärivuorokautista hoivaa tarvitseisikaan.

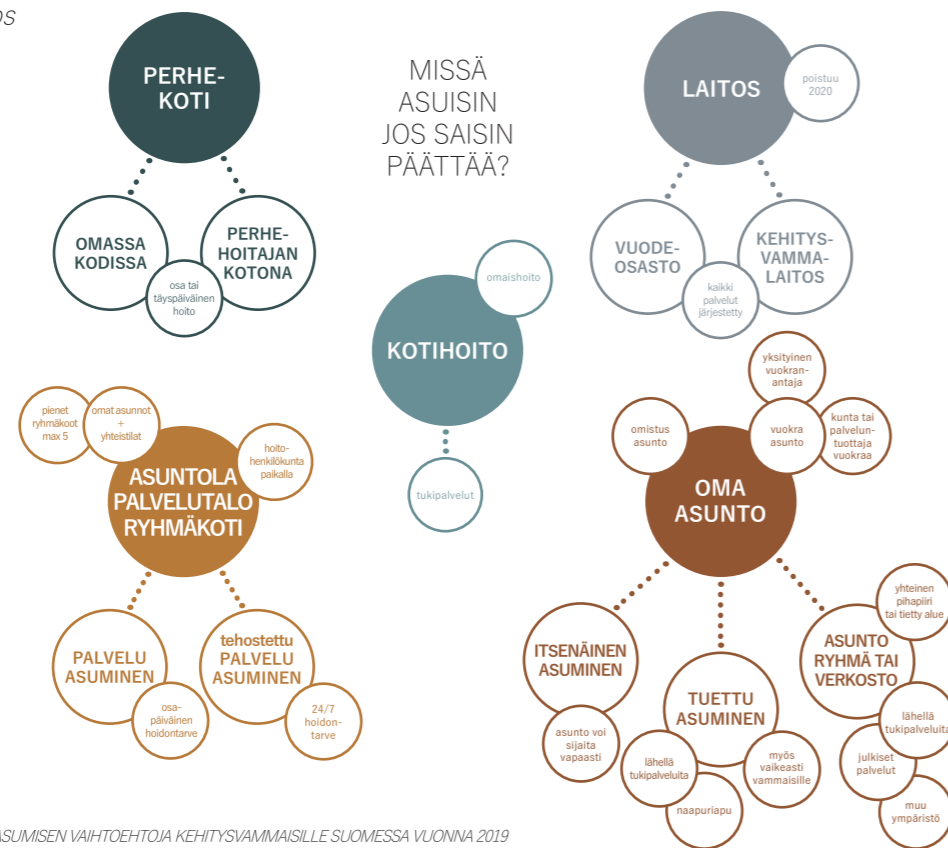
Niin hallituksen kuin kuntienkin yhteinen tahtotila kuitenkin on, että tulevaisuudessa jokaiselle pystyttäisiin tarjoamaan riittävä määrä tukea, jotta ihminen pärjäisi omassa asunnossaan, omassa kodissaan. Tarkoituksena on, että palvelut ja niiden saanti joustavat eikä asukas; avuntarpeen lisääntymisen johdosta ei pitäisi joutua muuttamaan pois kodistaan.

Asumispalveluista puhuttaessa käytössä ovat olleet aiemmin termit tuettu, autettu ja ohjattu asuminen, mutta nykyisin puhutaan *tuetusta asumisesta, palveluasumisesta ja tehostetusta palveluasumisesta*. Tuetussa asumisessa asukkaan päivittäisen avun tarve on kaikkein vähäisintä ja tehostetussa palveluasumisessa kaikkein raskainta.

- Asumisen vaihtoehtoja ovat seuraavat (Vernerinet):
- *asuminen omassa asunnossa, joko vuokra- tai omistusasunnossa itsenäisesti*
 - *asuminen omassa asunnossa henkilökohtaisen avun tai muun tuen turvin*
 - *asuminen omassa asunnossa asuntolan tai ryhmäkodin läheisyydessä siten, että yksikön henkilökunnalta saa apua (tuettu asuminen, asuntoryhmät, asuntoverkostot)*
 - *ryhmäasuminen asumispalveluyksikössä (asuntola, ryhmäkoti), jossa on henkilökunta läsnä osan päivää (palveluasuminen)*
 - *ryhmäasuminen asumispalveluyksikössä, jossa on henkilökunta paikalla ympäri vuorokauden (tehostettu palveluasuminen)*
 - *perhehoito*
 - *laitos*

Kuten edellä jo mainittiin, laitoshoidosta pyritään pääsemään eroon viimeistään vuoden 2020 aikana. Myös ryhmäkotien rakentamisesta halutaan luopua ja ne liitetyvätkin tällä hetkellä lähinnä laitoshoidon purkamiseen. Ryhmämuotoinen, yksipuolinen asuntotarjonta on viime vuosina saanut kritiikkiä osakseen. Asumismuodon valinta diagnoosiin pohjaten ei ole perusteltua. Kehitysvammaisuus ei automaattisesti tarkoita sitä, että ryhmäasuminen olisi henkilölle sopivin vaihtoehto. Lisäksi ryhmäasuminen yleensä rikkoo YK:n vammaissopimusta yksilön vapaudesta valita kenen kanssa asuu ja elää elämäänsä.

Viime vuosina on ollut jälleen käynnissä useampia erityisryhmien itsenäisen asumisen kehittämishankkeita, kuten ARA:n #koti-ohjelmalla ja Kehitysvammaliiton useaman tahon kanssa yhteistyössä toteutettava Asumisen tekoja -kampanja.

KUVA 3: ASUMISEN VAIHTOEHTOJA KEHITYSVAMMAISILLE SUOMESSA VUONNA 2019

1.2.2 MITÄ TARKOITTAÄ AUTISMIKIRJO?

Autismikirjon häiriö on aivojen neurobiologinen kehityshäiriö, joka vaikuttaa siihen, miten ihminen viestii ja on vuorovaikutuksessa muiden kanssa, sekä siihen, miten hän aistii ja kokee ympäröivän maailman. Autismikirjo esiintyy kaikkialla maailmassa ja sen esiintyvyyttä väestössä on noin 1 % (Autismiliitto 2019). Autismikirjon häiriö ei ole kehitysvamma, vaikkakin arviolta noin kolmasosalla autismikirjon henkilöistä on myös jokin kehitysvamma.

Autismikirjon oireyhtymän ilmeneminen ja sen aiheuttamat toimintarajoitteet ovat hyvin yksilöllisiä ja vaihtelevia. Jotkut pystyvät elämään hyvin itsenäisesti, toiset tarvitsevat paljon tukea selvitäkseen arjestaan. Kaikkien autismikirjon henkilöiden käyttäytymisessä voidaan kuitenkin huomata yhteisiä näkyviä ja tunnistettavia piirteitä.

"MONILLA AUTISMIKIRJON IHMISSÄÄTELYYN LIITTYVIÄ ERITYISPIIRTEITÄ, ESIMERKIKSI YLI- JA ALIHERKKYYKSIÄ LIITTYEN ÄÄNIIN, VALOON, KOSKETUKSEEN, HAJUIHIN, MAKUIHIN JA VÄREIHIN. LISÄKSI AUTISMIKIRJON IHMISIÄ YHDISTÄÄ ERITYINEN STRESSIHERKKYYS." (Ikonen et al. 2015)

Autismikirjon vahvuuksia ovat esimerkiksi tarkkuus yksityiskohtien havaitsemisessa ja keskittymiskyky erityisiin mielenkiinnon kohteisiin sekä hyvä oikeudentaju.

Tunnusomaisia ulospäin näkyviä autismin kirjon erityispiirteitä ovat Etevan autismikirjan (2015) mukaan seuraavat:

- *poikkeava sosiaalinen vuorovaikutus ja kommunikointi*
- *epätavalliset reaktiot aistiärsykkeisiin*
- *käyttäytymisen poikkeavuudet, kuten rajoittunut, stereotyyppinen käytös*

Autismin kirjon häiriön kriteerit (DSM-5):

- *Pysyviä puutteita sosiaalisen kommunikoinnin ja sosiaalisen vuorovaikutuksen alueella.*
- *Rajoittuneet kaavamaiset käyttäytymismallit, kiinnostuksen kohteet tai toiminnot (sisältää myös aistierityisyydet).*
- *Oireet ovat olemassa jo varhaislapsuudessa.*
- *Oireet rajoittavat ja heikentävät selviytymistä päivittäisessä elämässä* (Ikonen et al. 2015)

Autismikirjon diagnoosit on WHO:n kansainvälisessä tautiluokitusjärjestelmässä (ICD) liitetty laaja-alaisiin kehityshäiriöihin. Näitä autismikirjon diagnooseja ovat mm. autismi (F84.0), Aspergerin oireyhtymä (F84.5), Rettin oireyhtymä (F84.2), disintegratiivinen kehityshäiriö (F84.3), epätyypillinen autismi (F84.1). Diagnoosi oli muuttumassa vuonna 2018, mutta muutos siirtyi vuoteen 2022. Tällöin kaikki erilliset diagnoosit kerätään yhden sateenvarjo-diagnoosin, 'autismikirjon häiriö', alle. (Autismiliitto 2019)

1.2.3 KEHITYSVAMMAISUUDESTA

Kehitysvamma liittyy usein hermoston kehityshäiriöihin, Downin syndroomaan tai muihin kromosomihäiriöihin, geenivirheisiin, Aspergerin oireyhtymään, autismiin tai varhaislapsuuden aivovaurioon. Kehitysvammaisen henkilön toimintakyvyn alentumiseen vaikuttavat paljon **kasvu- ja toimintaympäristö** sekä liitännäisvammat ja erilaiset oireyhtymät, joista merkittävimpiä ovat:

- *monivammaisuus, jolloin henkilöllä on useita eri vammoja tai sairauksia*
- *CP-vamma, joka aiheuttaa eriaistaisia motoriikan ja puheen häiriöitä*
- *muut liikkumisen vammat, raajapuutokset tai jäykistymät*
- *autismi, johon liittyy usein aistiliherkkyyttä ja vaaran havaitsemisen puutetta*
- *ADHD, johon kuuluvat ylivilkkaus, lyhytjänteisyys, kömpelyys tai oppimisvaikeudet sekä lievät neurologiset oireet*
- *puhehäiriöt, jotka aiheuttavat puheen ymmärtämisen ja tuottamisen ongelmia*

- *aistivammat: kuulo- ja näkövammat*
 - *epilepsia*
 - *psykykkiset häiriöt kuten käyttäytymisen arvaamattomuus, haastava käytös ja selkeät psykiatriset ongelmat*
 - *muut merkittävät pitkäaikaissairaudet, esimerkiksi synnynnäinen sydänvika.*
- (Sievänen & Sievänen 2015)

On otettava huomioon, että vamma ja vammaisuus ovat kaksi eri asiaa. Riippuu täysin ympäristöstä, mielletäänkö ihminen kehitysvammaiseksi toimintakykynsä perusteella. Kehitysvamma ei useinkaan rajoita ihmisen kaikkia taitoja ja kykyjä - puute jollakin osa-alueella saattaa olla etu toisaalla. Lisäksi saattaa esiintyä äärimmäistä lahjakkuutta tietyllä osa-alueella, kuten autistisessa savantismissa.

1.3 TOIMEKSIANTO JA TAVOITTEET

Marraskuussa 2015 sain Avain-säätiötä tehtäväkseni auttaa heitä Kalastajatie 6:n tontin tilanteessa. Tarkoitus oli saada aikaan sellaiset luonnokset tontin jälleerakentamisesta, jotka voitaisiin esitellä Heinolan kaupunginvaltuustolle. Jotta ARA lähtisi tukemaan hanketta rahallisesti, oli sille ensin saatava kaupungin puolto. Avain-säätiön kanssa sovittiin yhteistyöstä ARA:n tukipäätökseen asti eli alun luonnosvaiheen suunnittelusta, mutta sain jatkaa hankkeessa mukana loppuun asti. Tavoitteena oli ratkaista kyseisen tontin asuntotilanne mahdollisimman laadukkaasti, elinkaariajattelua tukien ja samalla tasapainoillen ARA:n, kaupungin ja loppukäyttäjän mielipiteiden sekä hankkeen kustannusten kanssa.

1.4 TYÖN RAKENNE

Tämä suunnitelmapainotteinen diplomityö koostuu neljästä luvusta ja yhteenvedosta, joiden aikana esitellään yksi todellinen asuntosuunnittelun hanke alusta rakennuslupaan asti. Suunnitelmaosuutta pohjustaa erityisryhmien asumista koskeva taustotutustus.

Johdantoluvussa esitellään hankkeen tausta ja sen yhteistyötahot ja perehdytään kehitysvammaisten ja autismikirjon henkilöiden asumisen nykytilaan Suomessa. Tämän jälkeen esitellään toimeksianto ja sen tavoitteet sekä tämän diplomityön rakenne.

Toisessa luvussa tutustutaan itse suunnittelualueeseen ja sen sijaintiin, alueen historiaan, asemakaavaan ja pohditaan tontin suunnittelutyölle asettamia haasteista.

Kolmas luku käsittelee luonnossuunnitteluvaihetta. Tässä luvussa esitellään hankkeen eteneminen ja oleellimmat luonnokset, joita suunnitteluprosessin aikana tehtiin ja seurataan luonnosten kehittymistä lopulliseen muotoonsa.

Neljännessä luvussa esitellään hankkeen lopullinen suunnitelma ja kommentoidaan toteutunutta ratkaisua.

Lopuksi yhteenvedossa analysoidaan lopputulemaa ja tehtyjä ratkaisuja sekä pohditaan erityisryhmien asuntorakentamista yleisesti.

KEHITYSVAMMAISET ASUMISPALVELUIDEN ASIAKKAAT		
	2010	2017
laitoshoito	1934	739
autettu asuminen	5876	8484
ohjattu asuminen	2168	1986
tuettu asuminen	972	1880
yhteensä	10 950	13 089

KUVA 4: KEHITYSVAMMAISTEN ASUMINEN LUKUINA (THL 2019)

”SIINÄ MISSÄ MONI KEHITYSVAMMAHUOLLON TOIMIJA VIELÄ PUNTAROI RATKAISUJA LAITOSTEN PURUN AIKAANSAA-MISEKSI, AVAIN-SÄÄTIÖN HEINOLAN HANKE EDUSTAA TÄYSIN UUTTA, LAITOSTEN PURUN JÄLKEISEN RAKENTAMISEN AIKAA, JOSSA KORVATAAN AIEMMAN LAITOSTEN PURKAMISEN YHTEYDESSÄ TEHTYJÄ, SITTEMMIN HUONOKUNTOISIKSI TAI EPÄSOPIVIKSI OSOITTAUTUNEITA ASUINTALOJA. SE TEKEE HANKKEESTA ERYTYISEN MIELENKIINTOISEN JA VALTAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄN MALLI- JA OPPIMISKOHTEEN.”

SAMPO VALLIUS, ARA:N KEHITTÄMISPÄÄLLIKKÖ

KUVA 5: SUUNNITTELUALUEEN SIJAINTI SUHTEESSA HEINOLAN KESKÜSTÄÄN (KARTTAPAIKKA)

2 SUUNNITTELUALUE

2.1 HEINOLA JA SAHANNIEMI

Päijät-Hämeen maakunnassa, Lahdesta 37 kilometriä koilliseen sijaitseva Heinola on vajaan 19 000 asukkaan pikkukaupunki. Eurooppatie 75 eli valtatie 4 sivuaa Heinolan nykyistä keskustaa, jonne tieltä johtaa Suomen toiseksi pisin silta, Tähtiniemen silta. Vanha Jyrängön rautatiesilta on myös edelleen käytössä, mutta palvelee nykyään vain tavaraliikennettä. Raide johtaa Tommolon kaupunginosan lävitse Rautsaloon. Tommolon on syntynyt kaupungin teollistumisen eri ajanjaksoina. Heinolan kaupungin ensimmäinen nykyaikainen teollisuuslaitos oli vuonna 1911 Tommolaa perustettu Rullatehdas (Heinola.fi 2019). Rautatien varrella on ollut monenlaista teollisuutta, joskin Sahanniemi nimenä viittaa puuteollisuuteen. Alueen nimikkosahana ollut vaneritehdas ei ole enää käytössä, mutta on vielä toistaiseksi UPM Kymmene omistuksessa.

Sahanniemi rajautuu molemmin puolin vesistöihin, koillisessa matalaan Maitiaislahteen ja lounaassa Jyrängön virtaan (Kymijoki). Vaikka alueella onkin paljon teollisuutta, asuinalueet ovat niistä selkeästi erillään ja miljöönä Sahanniemi yhdessä Tommolon kanssa on rauhallinen, oma asuinlähiönsä.

Vuorikatu on jo Kalastajatie kohdalla melko rauhallinen tie. Katu johtaa niemen kärkeen teollisuusalueelle, joten se ei läpikulkuliikenteen väylä. Paikallisliikenteen bussipysäkit ovat tontin vieressä - linja 87 kulkee Heinolan keskustan ja Lahden matkakeskuksen kautta Päijät-Hämeen keskussairaalle.

KUVA 6: VUORIKATU (Google Maps)

KUVA 7: KALASTAJATIE (Google Maps)

KUVA 8: TOMMOLAN RANTA (Google Maps)

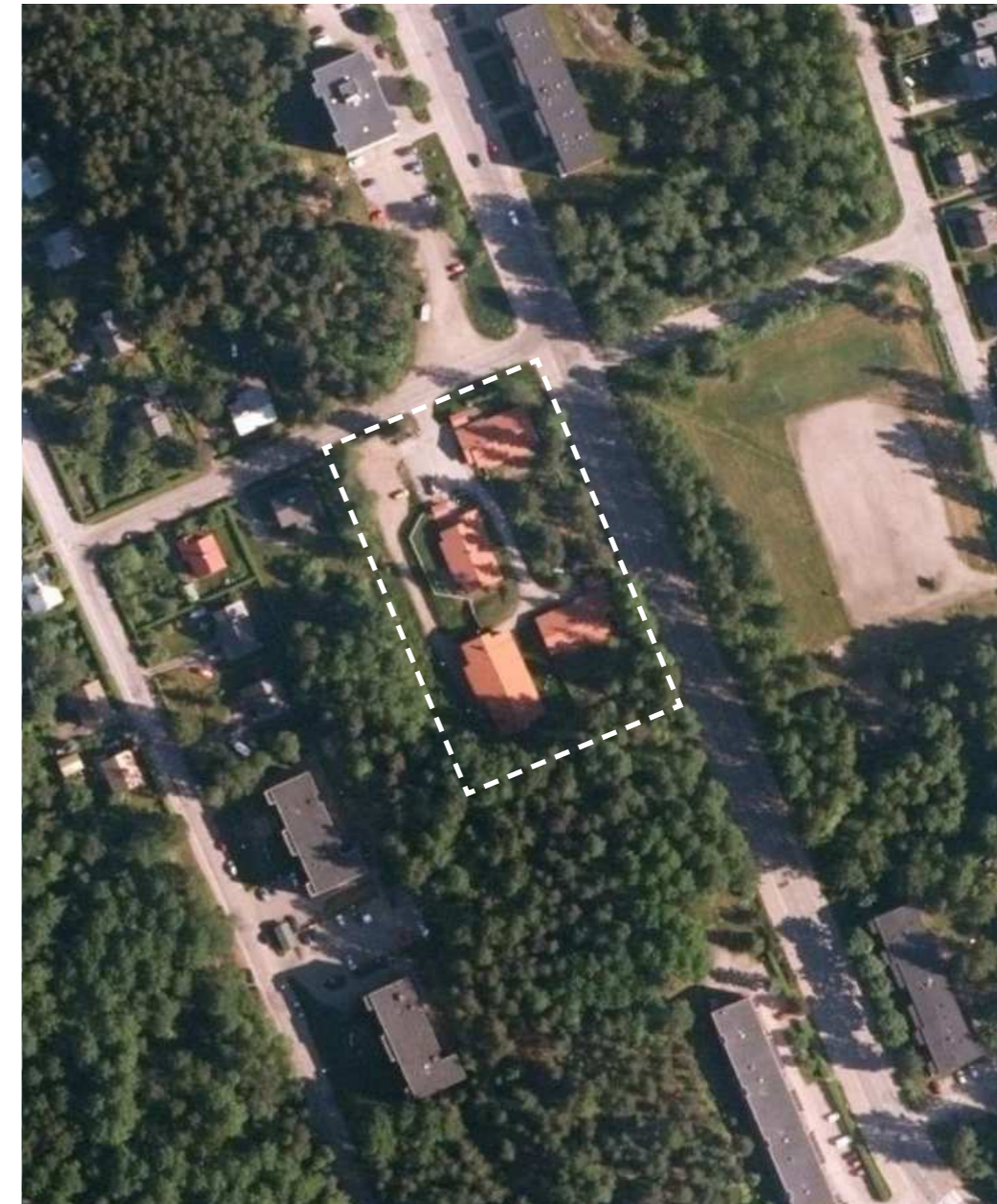

KUVA 9: TOMMOLAN LÄHIKAUPPA (Sami Viik, 2017)

Tontin lähiympäristössä on joitakin palveluita. Vuorikadun varrelta löytyy ainakin lähikauppa ja pizzeria noin puolen kilometrin päästä. Tommolassa on myös oma koulu ja päiväkotiki sekä vanhainkoti kosken rannalla. Rannassa kulkevalle ulkoilureitille on matkaa muutama sata metriä ja Tommolon uimarannalle reilu puoli kilometriä. Tommolon hyvin hoidettu ranta-alue on osa Harjupaiviljongilta Sahaniemen kautta Konnivedelle jatkuvaa kansallista kaupunkipuistoa. Vuorikadun toisella puolella on iso nurmikenttä.

KUVA 10: PERUSKARTTA ALUEELTA (Maanmittauslaitos)

KUVA 11: ILMAKUVA SUUNNITTELUALUEESTA (Karttapaikka)

KUVIA TONTILTA - KAKSI VUODENAIKAA

KUVA 12: KESÄKUVIA TONTILTA

KUVA 13: TALVIKUVIA TONTILTA

Talvisia tunnelmia ensivierailulta tontilla tammikuussa 2016. Kuvissa kajastaa keskipäivän aurinko lämpötilan ollessa -26 C. Kalastajtien tontti on luonnonläheinen ja rauhallinen paikka kaikkina vuodenaikoina ja tarjoaa grillikatoksineen palveluyksikön asukkaille lähivirkistysmahdollisuuden jo omassa pihapiirissä.

2.2 LÄHTÖTILANNE TONTILLA

Korttelin 34 tontti numero kolme sijaitsee noin kahden kilometrin päässä Heinolan keskustasta. Vuorikatu ja Kalastajatie rajaavat tontin koillis- ja luoteisreunaa, kun taas kaakossa on metsäinen puisto, joka on merkitty kaavaan luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeänä alueena. Luoteessa on omakoti- ja kerrostaloasumista. Kaava ei muutoin aseta tiukkoja rajaehdotuksia tontinkäytölle, ainoastaan tontin liittymän paikkaa on rajoitettu ja parkkipaikalle osoitettu oma alueensa.

Tontin koillisosaa hallitsee kallioinen puistikko, jossa kasvaa korkeita mäntyjä ja maaston korkeuskäyrä nousee parhaimmillaan yli 92 metrin tontin lounaisrajan ollessa noin 89 metrissä. Tästä aiheutuvasta yli kolmen metrin korkeuserosta kerrotaan kohdassa 2.2 lisää.

Osittain varjoinen, ja toisaalta hyvinkin aurinkoinen, vaihtelevamaastoinen tontti on rauhallisen oloinen ja luonnonläheinen, viihtyisäkin, mutta haastava suunnittelun ja rakentamisen kannalta.

Lähtötilanteessa tontilla oli yhteensä neljä asuinrakennusta ja muutama pieni talousrakennus. Näistä taloista kolme oli 80-luvun lopulla rakennettuja, ja niissä oli ilmennyt sisäilmaongelmia. Taloissa oli valesokkelit ja alapohjan täyteaineena oli käytetty hiekkaa ajan rakennustapojen mukaisesti. Koneellinen ilmastointi alkoi vetämään kastuneesta alapohjasta huoneilmaan epäpuhtauksia ja asukkaat joutuivat lähtemään evakkoon. Korjauskustannuksia arvioitaessa todettiin paremmaksi ratkaisuksi rakentaa tilalle kokonaan uudet, nykyvaatimuksia vastaavat talot ja kolme vanhinta taloa saivat täten purkutuomion. Lounaiskulmassa seisoo 2010 rakennettu D-talo, joka sai jäädä asukkaineen tontille. Rakennus on Arkkitehtitoimisto Havas Rosbergin käsialaa.

TONTIN HAASTEET

Tontilla vierailun ja lähtötietoihin perehtymisen jälkeen vaikutti siltä, että nykyiset talot olivat tontin otollisimmilla rakennuspaikoilla. Yksikerroksisten rakennusmasso-

jen kanssa ei tulisi suuria vaikeuksia. Sen sijaan kaksikerroksinen ratkaisu vaatisi jo enemmän huomiota pihasuunnittelun ja esteettömyyden kannalta - tontin tulevat kulkureitit ja niiden ketjut tulee pitää esteettöminä tontin liittymästä asuinhuoneeseen saakka.

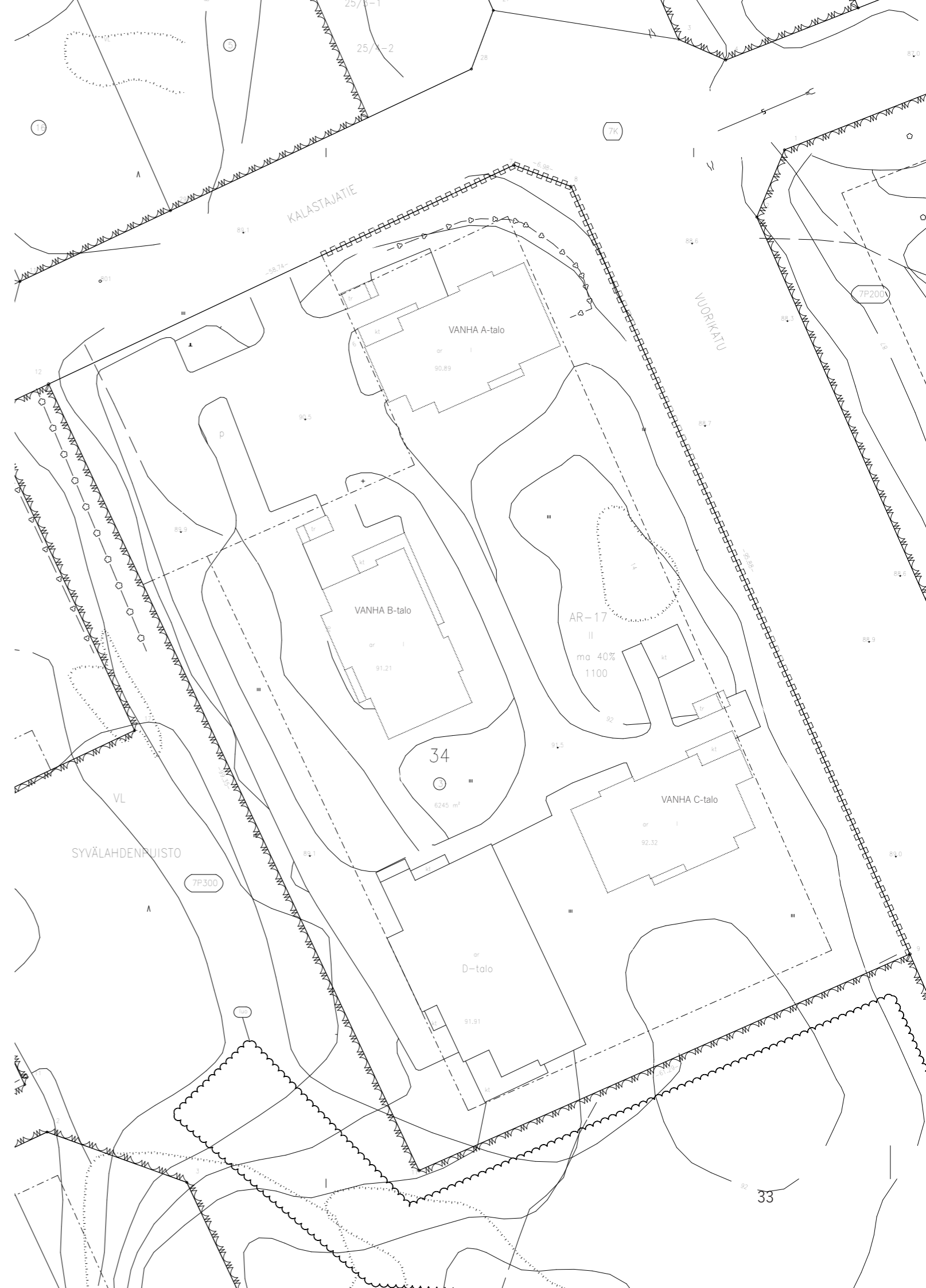
Eräs tavoite oli olla toistamatta vuonna 1989 rakennettujen talojen kohtalo ja saada pidettyä hulevedet poissa talojen alapohjista. Tontin rinteistä ja korkeuseroista huolimatta vesi jäi ilmeisesti ainakin vanhojen talojen alle seisomaan. Pohjatutkimuksesta selvisi myöhemmin lisää tontin maaperästä.

Keskeisin haaste tontilla oli kuitenkin voimassa oleva asemakaava ja jäljellä oleva rakennusoikeus, joka kymmenen prosentin ylityksen jälkeen antoi hieman yli 800 neliötä varaa uudisrakentamiselle. Jotta asuin- ja yhteistilojen nykyosuudet täytyisivät, edessä oli mm. asuinhuoneiden pinta-alan kasvattaminen lähes kaksinkertaiseksi vanhoihin taloihin verrattuna. Luvassa oli epäilemättä vaikeuksia tilaohjelman mahdollisissa annettuihin neliöihin.

TONTIN LAAJUUSTIEDOT:

rakennusoikeus	1100k-m ²
D-talo	395k-m ²
rakennusoikeutta jäljellä	815k-m ²

ASEMAKAAVAMERKINNÄT JA -MÄÄRÄYKSET:	
AR-17	Rivitalojen ja muiden yhteen kytkettyjen pientalojen korttelialue. Alue on tarkoitettu kehitysvammaisten asuntolaitoimintaa varten. Sille rakennettaviin rakennuksiin saadaan sijoittaa asuinhuoneistoja ja tarpeellisia taloustiloja. Autopaikkoja on alueelle varattava vähintään kuusi. Rakentamaton tontinosa, jota ei tarvita välttämättömiksi kulkuväyläiksi tai pysäköintialueiksi, on puistomaiseksi kunnostettava ja istutettava. Lähivirkistysalue.
VL	Rakennusoikeus kerrosalaneliömetreinä.
1100	Roomalainen numero osoittaa rakennusten, rakennuksen tai sen osan suurimman sallitun kerrosluvun.
II	Merkintä osoittaa, kuinka monta prosenttia rakennuksen alimmasta kerroksesta, joka saa olla kokonaan kerrosalana laskettavaa tilaa, tulee olla maanpinnan alapuolella rakennettaessa enemmän kuin yksi kerros.
ma 00%	Rakennusala.
	Pysäköintipaikka.
	Katualueen rajan osa, jonka kohdalta ei saa järjestää ajoneuvoliittymää.
	Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeä alue.

3

3 LUONNOSSUUNNITTELU

3.1 HANKKEEN ETENEMINEN

Marraskuussa 2015 pidettiin hankkeen aloituskokous Avain-säätiön kanssa. Tammi-kuussa 2016 tutustuttiin tonttiin, taloihin ja asukkaisiin. Ensimmäisen luonnoksen suunnittelu starttasi siitä ja se esiteltiin Heinolan valtuustolle toukokuussa. Tarkoituksena ei ollut esittää valmista pakettia, vaan tutkia millaisia vaihtoehtoja tontilla olisi ja tuoda esiin vähäisen rakennusoikeuden tuomat ongelmat. Kunta puolsi hanketta ja aiesopimus tehtiin.

Tästä eteenpäin suunnittelu oli tasapaino- luvu tarpeiden, toiveiden ja resurssien kanssa. Kuten rakennushankkeissa on yleistä, käyttäjän toiveet ja maksajan näkemys eivät aina kohtaa. Tämän hankkeen kohdalla tilannetta kiristi erityisesti vielä vaadittu vuokrataso, jonka pitäisi pysyä kohtuudessa yleiseen tasoon nähden. Muuttotappio- kunta Heinolassa tuo taso ei ole kovinkaan korkealla (vuonna 2019 yksiön ARA-vuokra keskimäärin 10,6e/m² (Asuntojen.hintatie- dot.fi 2019)), mutta rakentamisen hintaan se ei vaikuta. Tästä syystä erityisesti asuin- tilojen neliöt, joista asukkaalta tultaisiin perimään vuokraa, tuli pitää kurissa.

Puntaroiminen alkoi heti ensimmäisen luonnoksen jatkokehittelystä. Neliöiden ja rahan rajallisuus huomioiden ratkaisua oli lähdetty hakemaan kolmen erillistalon lisäksi yhdestä L-mallisesta rakennusmas- sasta. Tämä "kaikki saman katon alla"-mal- li ei kelvannut ARA:lle, koska se olisi liian laitosmainen. Tontin asukaslukukin, 22, oli jo yli suosituksien. Kaupunki sen sijaan ei

nähty toiminnan pysyvän kannattavana, mikäli kaikki vanhat asukkaat eivät muuttai- si sinne takaisin. Asukasluku saatiin pidet- tyä samana eli nyt rakennettaisiin 16 uutta asuntoa D-talon kuuden asuinhuoneen li- säksi.

Kolmen erillisen talon malli ei miellyttänyt kuntaa rakennuskustannusten puolesta, eikä käyttäjää toiminnallisuutensa puoles- ta. Palvelutoimintaan oli tulossa joitakin muutoksia, esimerkiksi osa ruoasta tulisi jatkossa valmiina ja se jaettaisiin kullekin ryhmälle jakelukeittiöstä. Tämä tarkoittaisi, että henkilökunnan tulisi kulkea useita ker- toja päivässä rakennuksesta toiseen, ym- päri vuoden. Rakennusoikeuden vähyyden vuoksi myös esimerkiksi saunatilat pitäisi keskittää ja osan asukkaista siirtäminen ta- losta toiseen vaikkapa keskellä talvea olisi haastavaa ilman katettuja ja sulana pidet- tyjä reittejä.

Rakennusoikeuden riittämättömyys oli täs- sä kohtaa hyväksytty tosiasia, ja Heinolan kaupunki oli alustavasti lupailut asian jär- jestyvän. Toki myös kustannukset nousisivat neliömäärän mukana, joten suunnittelussa pidettiin edelleen kiinni vain oleellisimmis- ta tiloista. Yhden massan ratkaisu koettiin edelleen kuitenkin potentiaalisena ja sitä päätettiin kokeilla kaksitasoisena, jolloin ryhmät olisivat selkeämmin erillään toisis- taan. Ratkaisu meni myös ARA:ssa läpi. Lokakuussa 2016 toisesta luonnoksesta teetettiin kustannusarvio.

Tällä välin A-, B, ja C-talojen asukkaat oli- vat joutuneet muuttamaan väliaikaistiloihin.

Palumuuton ajankohdaksi kaavailtiin ke- sää 2018.

Rakentamiskustannukset arvioitiin liian korkeiksi johtuen talon massasta ja sen si- joittumisesta rinteeseen. Asuinryhmän alle tulisi kallis, mutta hyödytön kellaritila. Yh- den massan mallista päätettiin luopua ja lähteä tutkimaan kahden massan vaihtoeh- toa, jossa toinen rakennuksista olisi edel- leen kahdessa kerroksessa ja toinen olisi oma, erillinen talonsa. Asukkaiden joukossa on autisteja, jotka hyötyisivät omasta, rau- hallisesta asuinympäristöstä.

Kahden massan mallia pyöriteltiin useam- man luonnoksen verran. Ensimmäisessä tilat asettuivatkin mukavasti pakoilleen, mutta kaksikerroksisen talon alhaalta ylös asti avoin tila olohuoneessa koettiin han- kalaksi. Meteli voi välillä nousta korkeaksi ja sen kuuluminen kerrosten välillä toiseen asuntoryhmään olisi häiritsevää. Oleskelu- ja yhteistilojen neliömäärät olivat myös tur- han korkeat.

Seuraavasta versiosta isomman talon ker- rosten välinen aukko jätettiin pois ja oles- kelutiloja pienennettiin. Erillistaloon haettiin arjen luksusta muun muassa lasitetulla ter- rassilla, joka olisi saunatilojen yhteydessä. Tästä suunnitelmasta piti myös ARA, joten se lähetettiin kustannusarvioon, mutta luvut olivat vieläkin liian suuria. Rakennuskustan- nuksista piti saada reilu siivu pois.

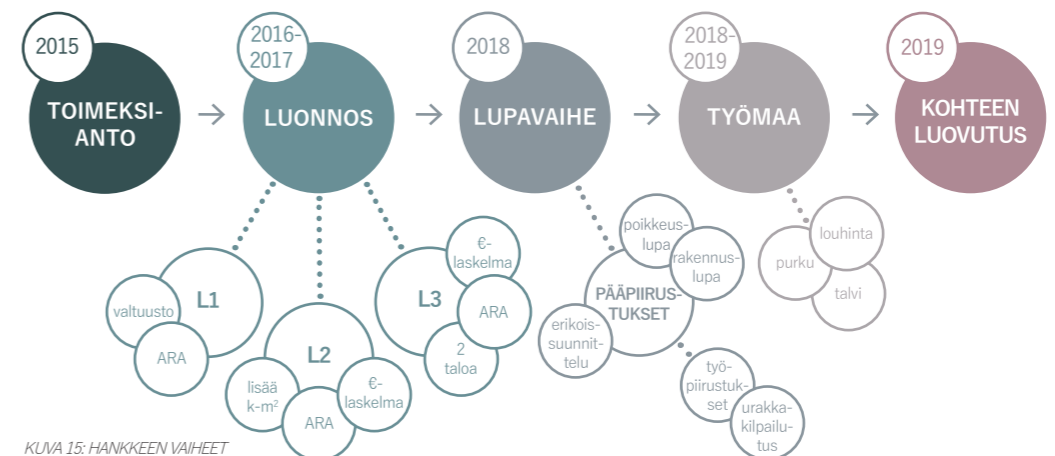
Tilanne oli melko hankala. Tilaohjelmassa ei ollut oikein karsimiseen varaa, eikä liioin

neliöissäkään. Päätettiin luopua siihen asti suunnittelun lähtökohdalla olleesta huone- pohjasta - tilalle tuli alkovillinen malli, jonka avulla rakennusmassojen syvyyttä saatiin hieman pienemmäksi ja täten kokonaisalaa pienennettyä. Oleskelu- ja yhteistilat ja mo- net aputilat kävivät ahtaiksi, mutta vaihto- ehtoa ei ollut. Autokatoskin sai lähteä.

Suunnitelmien viimeistelemine aloitettiin loppuvuodesta 2017 ja urakkakilpailutus tehtiin loppukeväästä. Rakennuslupa saa- tiin alkusyksystä 2018. Alun perin hankkeen piti olla jo valmis tuolloin, mutta monien luonnosten, erikoissuunnittelun ja muiden vaiheiden takia hankkeen aikataulu oli vii- västynt.

Työmaa saatiin viimein käyntiin syksyllä 2018, mutta purkutöiden jälkeen vastassa olikin peruskallio. Vaikka tontin tiedettiin olevan kallioinen, aiemmin teetetty poh- jatutkimus oli antanut virheellisen kuvan kallion pinnan läheisyydestä. Työmaan ai- kataulu venähti louhinnan takia heti useilla viikoilla. Myöhemmin runsasluminen talvi aiheutti lisäviivästyksiä. Odottamattomista lisäkustannuksista johtuen suunnitelmasta jouduttiin vielä työmaan aikana karsimaan esimerkiksi terrassien laudoitukset ja piha- rakennusta pienentämään.

Urakkasopimusta solmittaessa Raken- nusliike Pakkanen Oy:n ja Kiinteistö Oy Hämeen avainkiinteistöjen välille kohteen oli määrä valmistua elokuussa 2019. Työ- maanaikaisten viivästyksien myötä lopulli- nen luovutusajankohta on lokakuussa.

KUVA 15: HANKKEEN VAIHEET

3.2 ASUNTOJEN LAATUSUOSITUKSET

Asuntona voidaan pitää tilaa, jossa on mahdollista elää ja tehdä erilaisia päivittäisiä toimintoja eli asua ja toteuttaa asumisen perustoimintoja. Asunnon tulee tarjota mahdollisuus yksityiselämän suojaan ja kotirauhaan (Finlex.fi 1977) ja asunnosta on voitava päästä mahdollisimman itsenäisesti asuinrakennuksen yhteistiloihin ja ympäristöön.

Kotimaisten ja kansainvälisten mallien pohjalta Kehitysvamma-alan asumisen neuvottelukunta on laatinut seuraavat suositukset erityisryhmien asuntojen rakentamiselle (KVANK 2010) :

1 *Henkilökohtaisten asuintilojen tulee sisältää seuraavat elementit: oma eteinen, keittiö/keittionurkkaus, kylpyhuone, makuutila, joka on eriytetty oleskelutilasta esim. makuuaukolla, henkilökohtaiset säilytystilat, lisäsäilytystilat jos henkilöllä on apuvälineitä, parveke tai piha-alue ja riittävät viestintäyhteydet, jotka mahdollistavat sosiaali- ja turvatekniikan. Muita yksilöllisen asumisen tunnuspiirteitä ovat mm. oma postilaatikko/luukku, ovikello ovessa ja oma nimi ovesa. Minimivaatimuksena on se, asuntoihin tehdään vähintään varaukset keittiölle/keittionurkkaukselle rakentamisaikavaiheessa. Henkilökohtaisten keittiöiden ohella tarvitaan yhteisiä keittiötiloja ryhmämuotoisessa asumisessa, mutta moninkertaisten keittiö-ratkaisujen rakentamista tulee välttää.*

2 *Asuntojen rakentamisen lähtökohtana ovat kehitysvammaisten henkilöiden yksilölliset asumisen tarpeet. Tämän laatutavoitteen toteutuminen edellyttää sitä, että tulevat asukkaat tiedetään ainakin jossakin määrin ennen kuin aloitetaan varsinainen asuntojen suunnittelu. Neuvottelukunta pitää tärkeänä, että ARA ohjaa investointiavustusten sekä korkotukilainojen hakuohjeissa sekä rakennuttajia että kuntia valitsemaan asukkaat mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Neuvottelukunta pitää tärkeänä, että asukkaiden avun ja tuen tarpeet kartoitetaan luotettavalla ja vertailukelpoisella tavalla, mikä auttaa avun ja tuen määrän*

arvioinnissa ja henkilökuntaresurssien mitoittamisessa. Avun ja tuen kartoituksen jälkeen on tärkeää, että tulevilla muuttajilla ja heidän omaisillaan on mahdollisuus muuttovalmennukseen. Varhainen asukavalinta tukee em. prosesseja ja mahdollistaa sujuvan ja luottamuksellisen toiminnan.

3 *Fyysiset tilat ovat esteettömät ja niissä on turvallista liikkua. Esteettömyyteen liittyy mm. seuraavia näkökulmia: tiloissa ei ole liian suuria tasoeroja ja kynnyksiä, jotka hankaloittavat liikkumista, ovet ovat tarpeeksi leveät ja helposti avattavat, tiloihin on lisätty tarvittaessa tukikaitteita; keittiössä kalusteet ovat sijoitettu niin, ettei tarvitse kurotella; keittiölaitteissa on ajastimet; henkilökohtaiset pesutilat ovat tilavia ja ne on varustettu siten, että sekä asukas että avustava työntekijä voivat siellä toimia turvallisesti; piha-alue on esteetön ja turvallinen; tiloissa ja pihalla on riittävä valaistus.*

Sosiaali- ja terveysministeriö on lisäksi tähdentänyt, että esteettömyys ja saavutettavuus koskevat sekä rakennettua ympäristöä, että palveluita ja ne tulee toteuttaa siten, että jokainen yksilö iästä, sukupuolesta, terveydentilasta ja sosiaalisesta, psyykkisestä tai fyysisestä toimintakyvystä riippumatta voi toimia ympäristössä ja käyttää palveluita. Toimiminen voi tapahtua omatoimisesti tai käyttäen apuna toista henkilöä tai apuvälineitä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 3 2019)

4 *Rakentamisen lähtökohtana on asuntojen muuntuvuus ja ns. moduulijattelu, joka mahdollistaa asuntojen joustavan muokkaamiseen uusiin käyttötarkoituksiin esim. yksittäisten yksiöiden yhdistäminen tarvittaessa myöhemmin kaksioiksi.*

5 *Asuntojen keskeinen sijainti on tärkeä laatutavoite. Palveluiden, harrastusten ja päivätoiminnan/työpaikan saavutettavuuden on oltava hyvä. Hyvät liikenneyhteydet julkisilla ja yksityisillä kulkuvälineillä sekä esteetön ja turvallinen lähiympäristö ovat tärkeitä laatutekijöitä, jotka tulee ottaa huomioon asuntojen sijainnin valinnassa.*

6 *Rakentamishjelmissä tulee ottaa huomioon myös vaativaa sairaanhoitoa tarvitsevien kehitysvammaisten henkilöiden avun tarpeet asumisessaan. Erityisenä kysymyksenä on myös tarkasteltava niiden kehitysvammaisten lasten asumista, joita ei jostakin syystä voida hoitaa kotona esim. vaativaa sairaanhoitoa ja kuntoutusta tarvitsevat monivammaiset ja pitkäaikaissairaantuneet lapset. (KVANK 2010)*

Laatusuosituksen mukaan ryhmämuotoisessa asumisessa kunkin asunnon eli asukkaan henkilökohtaisten tilojen koko tulee olla vähintään 25 neliometriä. Erillisissä asunnoissa yksiön koko lähtee 35 neliometrillä ja kaksion 45 neliometrillä.

Asuntoryhmän sallittuun kokoon vaikuttaa asuntotyyppi. Omakoti- ja rivitaloissa maksimi asuntojen määrä samalla tontilla on 15 asuntoa. Tätä pidetään ehdottomana maksimina. Ryhmäkoko tulee pitää pienenä sekä asuntoryhmä- että ryhmäkotimalleissa - yhdessä ryhmässä saa olla enintään viisi ja samalla tontilla korkeintaan 15 asuntoa. Yli viiden asukkaan ryhmissä on todettu kohonnutta alttiutta ongelmille, kuten asukkaiden stressaantumisen ym. asumisviivyyteen ja turvallisuuteen vaikuttavalle. Asuntoryhmistä tai ryhmäkodeista ei pidä rakentaa, vasten kansallisia ja kansainvälisiä tavoitteita, erityisryhmien asuntokeskitymiä. Kerrostaloratkaisuissa suosituksena on maksimissaan 15-20 asuntoa per kerrostalo.

Laatusuositukset eivät ole toimineet täysin tarkoituksenmukaisesti: ilmeni, että minimisuosituksista alkoi kehkeytyä vakioratkaisu, eikä tämä ollut linjassa asuntojakauman monipuolistamisen kanssa. Niinpä esimerkiksi ARA luopui omista suunnitteluoppaisaan laatusuositusten käytöstä. Tämä ei silti anna vapaita käsiä suunnitteluun, vaan linja on edelleen sama. Persoonallisemat ratkaisut mahdollistaa ohjeistuksen vapauden sijaan yleensä raha.

Asuintilojen määrä saattaa vaihdella paljonkin kehitysvammaisten henkilöiden eri asumisratkaisussa. Asuntoalaan lasketaan mukaan asukkaan oman asunnon lisäksi yhteinen olohuone- ja ruokailutila, sauna

RYHMÄMUOTOISESSA ASUMISESSA ON RATKAISEVAA, ETTÄ KOKONAISTILAT ASUKASTA KOHDEN OVAT KOKONAISUUDESSAAN SELLAISET, ETTÄ ASUKKAIDEN VUOKRA PYSYY KELAN HYVÄKSYMIEKSI KUUKAUSITAITUSTEN ASUMISKUSTANNUSTEN RAJOISSA, EIVÄTKÄ ASUKKAAT JOUDU TILARATKAISUJEN TAKIA HAKEMAAN TOIMEENTULOTUKEA. (KVANK 2010)

ja siihen liittyvät pesutilat, pyykinpesu- ja kuivaustilat sekä eteisaula- ja käytävätilat. Näistä tiloista voidaan periä asukkaalta vuokra eli mitä enemmän asuin- ja oleskeluneliöitä tulee per asukas, sitä kalliimmat ovat asumiskulut. ARA:n tukipäätös edellyttää, että asunnon vuokra on kohtuullinen alueen yleiseen hintatasoon verrattuna. Suositeltavaa onkin, ettei asuntojen yhteyteen rakenneta päivätoiminnan tiloja. Poikkeuksena sallitaan vaativaa sairaanhoidollista tukea tarvitseville kehitysvammaisille henkilöille räätälöidyt asuntoratkaisut, mikäli kulkeminen muualla sijaitsevaan päivätoimintaan aiheuttaa kohtuutonta rasitusta. Muita tilaohjelmassa huomioitava tiloja ovat palveluntuottajan tarvitsemat tilat, kuten toimistot ja sosiaalitalat, joita ei jyvitetä asukkaan vuokraan. Ryhmämuotoisessa asumisessa henkilökunnan tilat tulisi olla erillään henkilökohtaisista asunnoista.

3.3 TILAOHJELMA

ARA:n Suunnitteluoppaan mukaan asukkaan henkilökohtainen tila sekä osuus yhteistiloista tulisi ryhmäkodeissa olla asukasta kohti yhteensä 35–40 m². Tässä hankkeessa se tarkoittaa 200-240 neliömetrin suuruisia asuin- ja yhteistiloja ryhmää kohden. Palveluntuottajien tilat ja muut tilat mitoitetaan tarkoituksenmukaisesti välttämällä niissäkin turhia neliöitä.

ASUINTILAT: *asuinhuoneet, olohuone ja ruokailutila, keittiö, eteisaula- ja käytävätilat*
APU- JA YHTEISTILAT: *saunatilat, moniaistitila, pyykinpesu- ja kuivaustilat, wc:t,*

varastot

PALVELUTILAT: *toimisto, sosiaalitalat, lääk-
keidenjakohuone, siivous*
TEKNISET- JA LIIKENNETILAT: *tekniset ti-
lat, hissi, porras*

3.4 ASUNTOPOHJA

Suunnittelu alkoi yksittäisen asunnon pohjasta. Yhteensä 25 neliöiseen asuinhuoneeseen tuli sisällyttää esteettömästi mitoitettun kylpyhuoneen lisäksi keittokomerovaraus. Suora käyntiyhteys ulkotilaan, tässä tapauksessa terassille, oli toivottavaa, vaikkakaan nykyisillä asukkailla ovia ei voida pitää vapaasti auki. Sillä ja keittiövarauksella mahdollistetaan myös itsenäisempien asukkaiden asuminen talossa tulevaisuudessa. Syntyi asuntopari, jossa huoneistojen kaapistorivit ja kylpyhuoneet lomittuvat keskenään jättäen itse asuinhuoneen suorakaiteen muotoiseksi ja pohjaratkaisultaan selkeäksi ja helpoksi hahmottaa. Kylpyhuone ja kaapisto-paketti toimii myös lisä-ääneneristeenä asuntojen välillä.

MITOITUKSESTA

Asuntopohja jakautuu eteistilaan ja varsinaiseen asuintilaan. Eteisestä löytyy kaapitilaa säilytykseen - osa kaapeista voidaan toteuttaa yläkaapeina, jolloin apuvälineen saa kaappien alle säilöön. Huoneen toisella laidalla on tekniikkapaketti ja kylpyhuone ja sen vieressä liikennevyöhyke. Toinen puoli huoneesta on vapaasti kalustettavissa. Mitoituksen on oltava riittävän väljä, jotta asukasta voidaan tarvittaessa avustaa esimerkiksi molemmin puolin vuodetta. Normaalia sänkyä kookkaampi hoitovuode on myös voitava sijoittaa huoneeseen ja liikkumisapuvälineiden käytölle täytyy olla tilaa. Asukkaalla voi olla laajat liikeraadat, tai hän voi esimerkiksi liikkua ainoastaan lattiatasolla, joten harkittu mitoitus helpottaa niin avustamista kuin elämistä.

Muunneltavuutta ja kalustettavuutta parannettu eteisen ja huonetilan erottavalla seinäkkeellä, joka voidaan tehdä eri pituisena asukkaan liikkumiseen tarvittavasta tilantarpeesta riippuen. Asunnon ulkopuolella on pieni, asuntokohtainen varasto, jonne

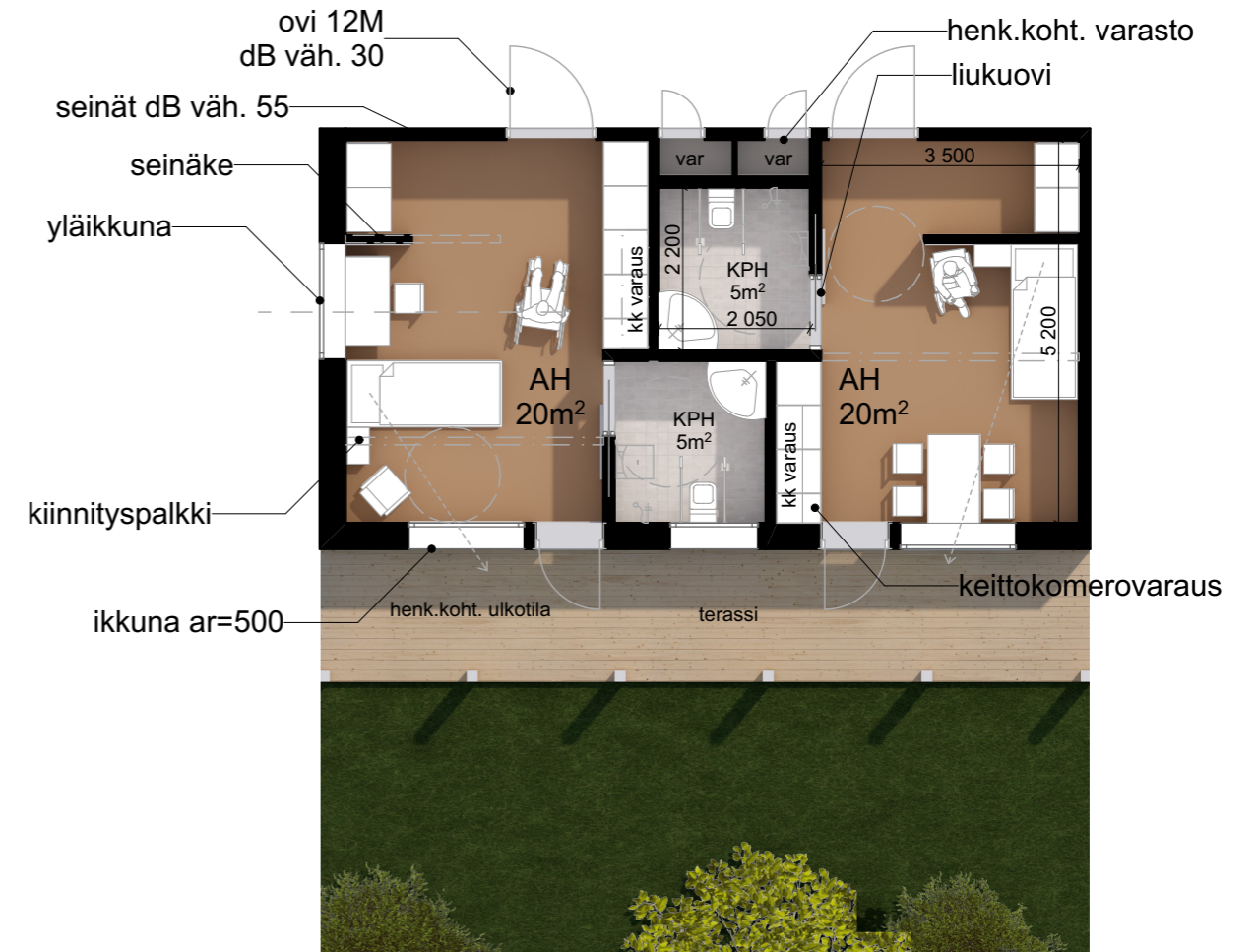
saa kätevästi esimerkiksi pyörätuoleja ym. apuvälineitä, vaippoja tai kausiluontoista tavaraa säilöön. Käyttäjien toiveita kuunnellen asuntojen ovet tehdään erikoislevinä (12M), jotta karmit eivät olisi niin kovilla käytössä - pedissä olevaa asukasta siirreltävissä ne kolhiintuvat nopeasti, jos leveyttä on liian vähän. Levikkeellinen ovi on usein käytössä työläs ja herkästi myös asukkaan ei-toivotun mielenkiinnon kohteena.

Käytettävän neliömäärän ollessa pieni, tilantuntua ja avaruutta on tuotu nostamalla kerroskorkeutta hieman tavanomaista ilmavammaksi. Huonekorkeus on kaikissa asunnoissa ja yhteistiloissa kolme metriä, pois lukien alaslaskun vaativat tilat. Ikkunoita on pyritty laittamaan runsaasti, jotta valo sekä visuaalinen yhteys ulkotilaan ja lähimaisemaan olisi hyvä. Terassille tai parvekkeelle vievän lasiaukollisen oven ja sen vieressä olevan ikkunan alareunan korko on 500 mm. Tämä mahdollistaa ulkonäkymän myös vuoteesta ja lattiantasosta käsin. Päätyasuntojen yläikkuna antaa valoa, mutta mahdollistaa silti päätyseinän joustavan kalustamisen.

Kylpyhuone on mitoitettu asukkaan ja mahdollisen avustajan/avustajien käytettäväksi. Seinään upotettu liukuovi on helppo avata ja sulkea ja se säästää tilaa. Wc-istuimen molemmille puolille mahtuu hoitaja ja tukeviin, seinäkiinnitteisiin tukikaiteisiin voidaan tarvittaessa kiinnittää rintaremmi. Pesupetejä ei ole tarkoitus käyttää tämän kohteen asunnoissa, sen sijaan seinäkiinnitteiselle pesujakkaralle on tilavarauksia suihkun vieressä.

KALUSTEET, VARUSTEET JA PINTAMATERIAALIT

Ryhmäkotiasumisessa on huomioitava asunnon varustelun kestävyys ja soveltuvuus kehitysvammaisten käyttöön. Esimerkiksi lämmityspattereita ei voida asentaa, koska asukas saattaa hakata tai repiä patteria, kuin myös putkia. Niinpä tähän kohteeseen on valittu lämmitysjärjestelmäksi lattialämmitys. Kylpyhuoneen vesiputket asennetaan samasta syystä seinän sisään, jolloin ne ovat myös hygieenisemmät. Lattiakaivo tehdään reu-

KUVA 14: ASUNTOPARI 1:100

nakaivona kylpyhuoneen perälle. Yhteen suuntaan oleva kaato helpottaa apuvälineillä liikkumista ja mahdollistaa isompien lattialaattojen käytön, jolloin siivoaminenkin helpottuu saumapinta-alan vähetessä.

Aistien yli- tai aliherkkyksien varalta muutamiin seikkoihin on kiinnitetty erityishuomiota. Ääneneristys seinien, lattia ja viemärien kohdalla tulee olla hyvä: asukas saattaa olla paitsi itse äänekäs, mutta myös häiriintyä muista äänistä tai metelistä enemmän kuin omistaan. Mahdollisen tuntoaistin aliherkkyksen takia esimerkiksi kylpyhuoneen hanan tulee olla varustettu lämmönrajoittimella, jotta asukas ei polta itseään liian kuumalla vedellä. Putkien asennus seinien sisään estää myös tuen ottamisen putkista suihkussa käydessä, jolloin vältytään säikähdyksiltä ja palovammoilta.

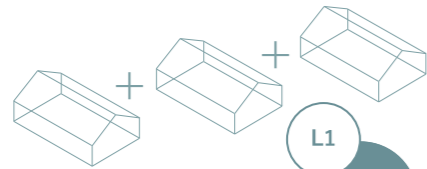
Joskus liikuntakyky voi olla niin rajoittunut, että tarvitaan katonostin asukkaan siirtämistä varten. Yleensä nostimelle asennetaan kisko vuoteelta kylpyhuoneeseen. Tähän kohteeseen ei asenneta kiskoja, koska tulevat asukkaat eivät niitä tarvitse. Sen sijaan asukkaiden huoneiden kattoihin tulee kiinnityspalkit esim. riippukeinuja varten, jotta asentotunnon tai tasapainon kanssa haasteita kokevat voivat harjoittaaastejaanomanhuoneenrauhassa.

Pintamateriaalien valinnoilla pyritään luomaan kodikasta ja turvallista asuinympäristöä. Esimerkiksi värivalinnoissa vältetään suuria kontrasteja (musta-valkoinen) ja materiaaleissa kiiltäviä ja heijastavia tai liukkaaita pintoja. Materiaalivalinnat tarkentuvat myöhemmässä vaiheessa projektia.

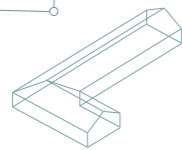
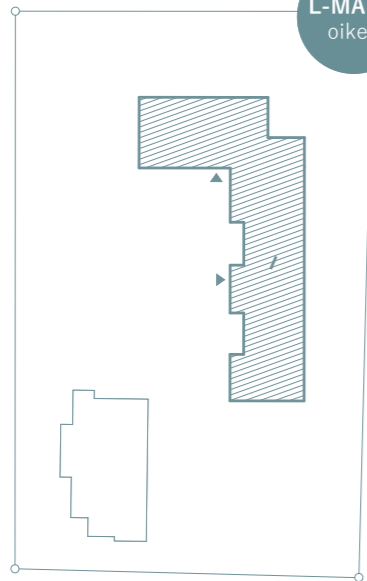
3.5 MASSOITTELU

Tällä aukeamalla on esitelty eri tontinkäytövaihtoehdot suunnitteluprosessin varrelta alkaen kolmesta erillisestä massasta ja päätyen yhdestä massasta lopulta kahteen.

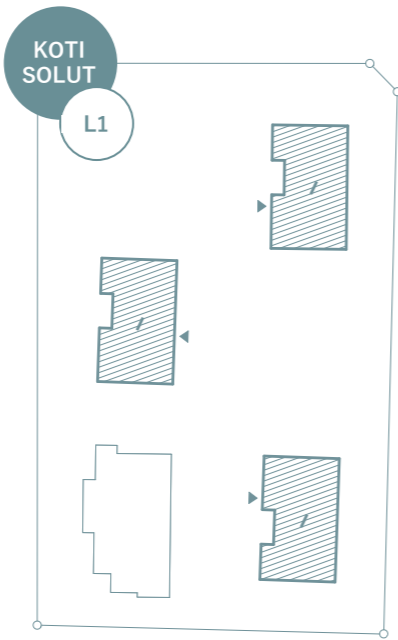
L1 VE1: kolme erillistä, identtistä tai muunneltua asuinrakennusta, joissa kussakin viisi asuntoa. Kussakin rakennuksessa on omat saunat ja kodinhoitotilat. Tämä ratkaisu on sama kuin tontilla jo aiemminkin, käytännössä uudet rakennukset vain päivittäisivät asumisen vastaamaan nykyaatimuksia ja suosituksia. Massojen vapaammalla sommittelulla voisi tuoda pihaan uutta mielenkiintoa.

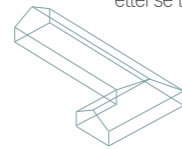
L1
L-MALLI
oikea

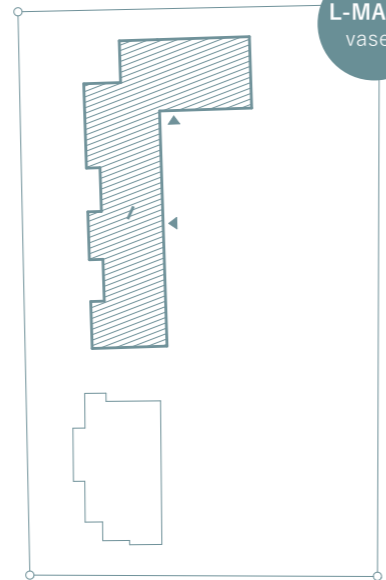
L1 VE2: sama kuin edellinen, mutta sakara on peilattu ja oleskelutilat aukeavat sisäpihan sijaan luoteeseen, kun taas asunnot enimmäkseen kaakkoon. Massa on sijoitettu tontin luoteisreunaan. Tämä ratkaisu vaatisi kaavamuutoksen liittymän sijainnin suhteen, mutta tarjoaisi mahdollisuuden ison, yhtenäisen ja suojaisan oleskelupihan luomiseen.

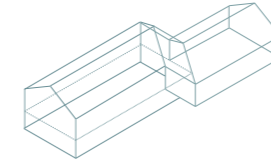
L1 VE2: yhtenäinen massa, jossa muunneltu ja yhdistetty kolme kotisolua saman katon alle asuinhuoneiden määrän ollessa yhteensä 16. Yhteisten sauna-, kodinhoito ja ruokahuoltotilojen myötä tehokkaampi ratkaisu ja hoitajien työn kannalta helpompi ratkaisumalli. Yksikerroksinen massa on sijoitettu tontin koillislaitaan, kuitenkin niin, ettei se tule suoraan D-talon eteen.

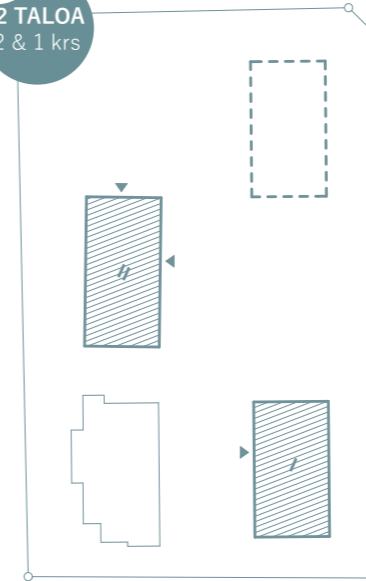
L1
L-MALLI
vasen

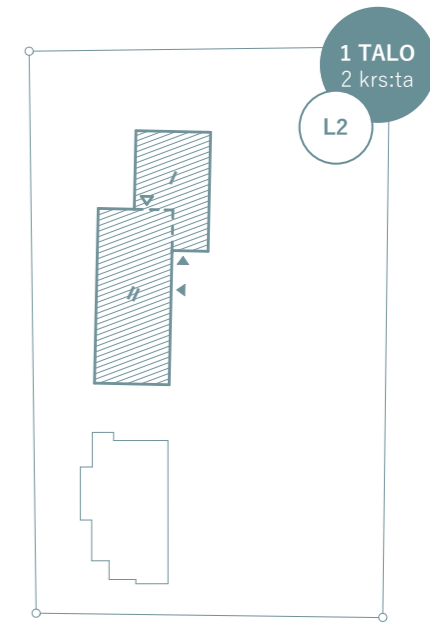
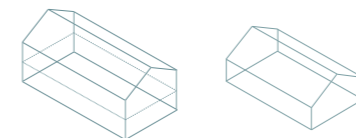
L2: toisessa luonnoksessa on kokeiltu yhden massan ratkaisu, jossa kaksi asukasryhmää kattava kaksikerroksinen osa ja pienempi yhden kerroksen ja asukasryhmän kattava osa. Pääsisäänkäynnit ovat yläpihan puolella. Haastava yksikerroksisen osan kohdalla, koska tontin pinnanmuoto laskee pohjoiseen päin ja osan alle pitäisi todennäköisesti tehdä kellaritai hintava lämpöeristys.

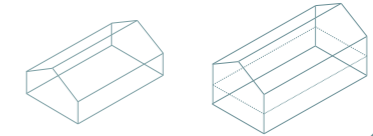
L3
2 TALOA
2 & 1 krs

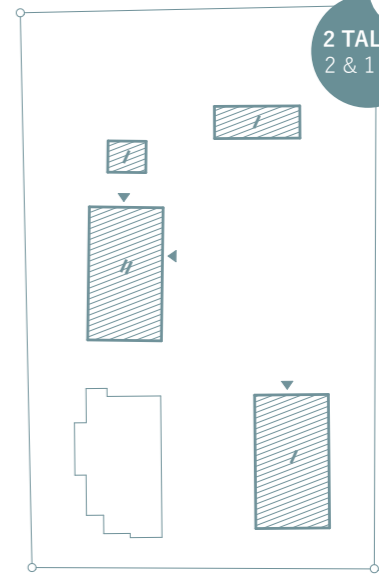
L3: kolmannen luonnoksen viimeinen versio. Jatkojalostettu versio edellisestä, jossa sisäänkäyntien paikat ovat tarkentuneet ja neliöt on puristettu minimiin. Asuinrakennuksia täydentävät piharakennus ja autokatos.

L3: kolmannen luonnoksen kahden massan ratkaisu, jossa toinen rakennuksista edelleen kahdessa tasossa ja toinen oma erillinen rakennuksensa D-talon vieressä (mahdollinen sijainti myös entisen A-talon paikalla). Jakelukeitto, talopesula ja aistitila on sijoitettu kaksikerroksiseen rakennukseen. Asuinhuoneet avautuvat kaikkiin ilmansuuntiin.

L3
2 TALOA
2 & 1 krs

ENSIMMÄINEN LUONNOS

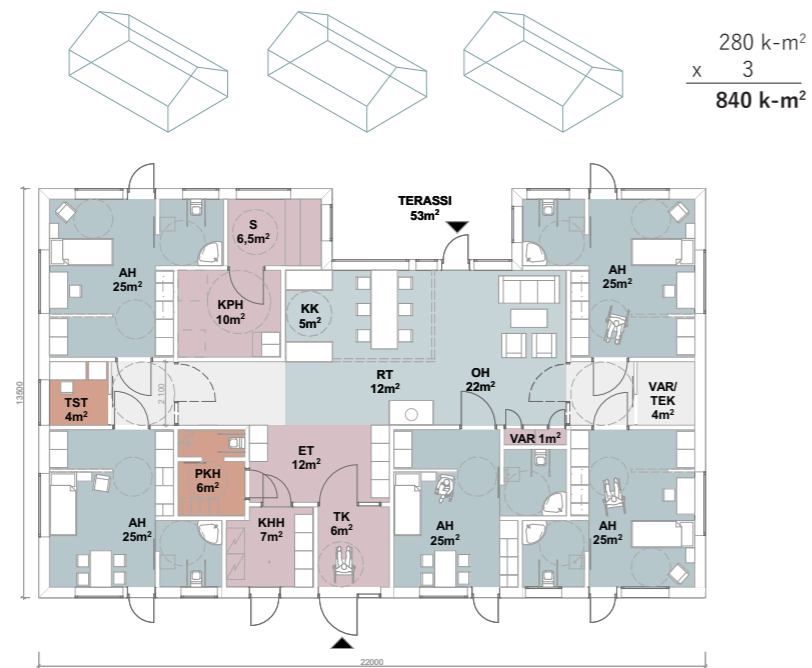
Vanhoissa ABC-taloissa oli joitakin merkittäviä puutteita nykyasuosiin nähden. Asukkaiden omien kylpyhuoneiden lisäksi henkilökunnan tilat olivat puutteelliset ja esimerkiksi hoitajien oma, suljettu työtila puuttui kokonaan. Nämä otettiin huomioon ensimmäistä luonnosta tehdessä. Tuloksena syntyi kaksi vaihtoehtoa: kolmen erillisen kotisolun kolmikko ja L-mallinen yhden rakennuksen versio.

Kotisolut ovat kaikki itsenäisiä: jokaisessa talossa on viisi asuntoa, oma keittiö sekä kodinhoito- ja saunatilat. Henkilökunnalle on sosiaalitilat suihkuineen sekä pieni ikkunallinen toimistotila käytävän päässä. Asuinhuoneet on toteutettu kaikki asunto-

pohjan mukaan, lukuun ottamatta siiven kahta asuntoa alkovillista asuntoa. Oleskelutila avautuu pienelle sisäänvedetylle terassille ja olohuoneen tunnelmanluojana on puutakka. Ruokailutila- tai vähintäänkin keittokomero olisi suljettavissa omaksi tilakseen. Tämä rauhoittaa yöaikaa, kun asukkaiden pääsy keittiöön on estetty.

Käytävä on mitoitettu sairaalavuodetta ja kohtaamisia silmällä pitäen.

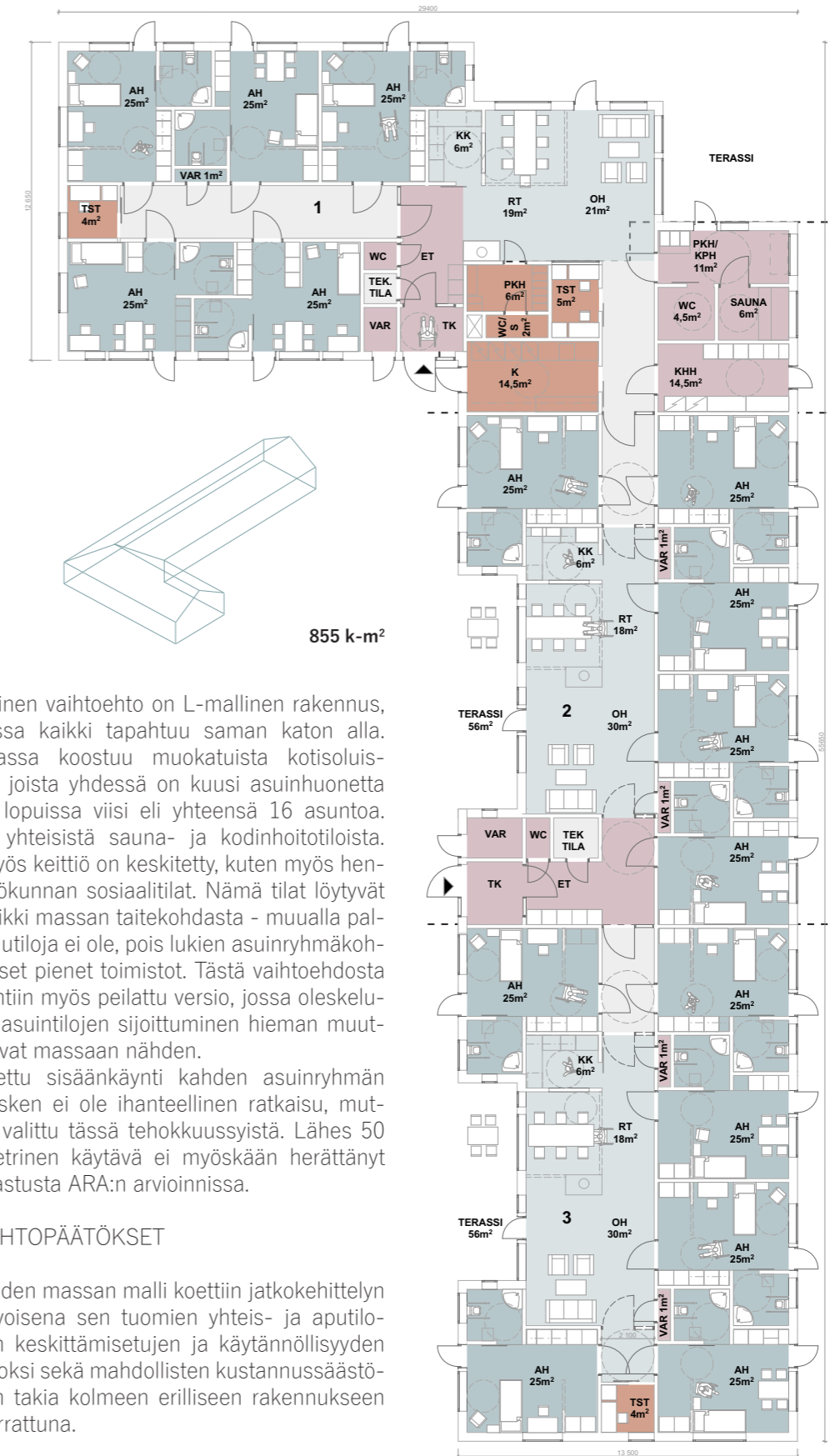
Lääke- ja aistihuone eivät olleet tässä kohtaa vielä tilaohjelmassa mukana, koska ne eivät olisi mahtuneet. Erillinen siivouskone- ro olisi myös tarpeen. Varasto- ja tekniset tilat ovat vähäisistä neliöistä johtuen niukat. Tilannetta voisi helpottaa ulkovarastoin.

- asuintilat
- apu- ja yhteistilat
- palvelutilat
- liikenne ja tekniikka

HUOM! PYÖRÄHDYSYMPYRÖISSÄ ON KUVI-
KOLMEA ERI KOKOA:
1300, 1500 & 2100 mm

POHJAKAAVIOT 1:250

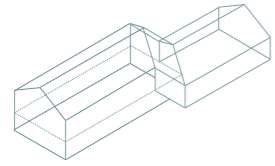

Toinen vaihtoehto on L-mallinen rakennus, jossa kaikki tapahtuu saman katon alla. Massa koostuu muokatuista kotisoluisista, joista yhdessä on kuusi asuinhuonetta ja lopuissa viisi eli yhteensä 16 asuntoa. ja yhteisistä sauna- ja kodinhoitotiloista. Myös keittiö on keskitetty, kuten myös henkilökunnan sosiaalitilat. Nämä tilat löytyvät kaikki massan taitekohdasta - muualla palvelutiloja ei ole, pois lukien asuinryhmäkohtaiset pienet toimistot. Tästä vaihtoehdosta tehtiin myös peilattu versio, jossa oleskelu- ja asuintilojen sijoittuminen hieman muuttuivat massaan nähden. Jaettu sisäänkäynti kahden asuinryhmän kesken ei ole ihanteellinen ratkaisu, mutta valittu tässä tehokkuussyistä. Lähes 50 metrinen käytävä ei myöskään herättänyt ihastusta ARA:n arvioinnissa.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Yhden massan malli koettiin jatkokehittelyn arvoisena sen tuomien yhteis- ja aputilojen keskittämisetujen ja käytännöllisyyden vuoksi sekä mahdollisten kustannussäästöjen takia kolmeen erilliseen rakennukseen verrattuna.

TOINEN LUONNOS

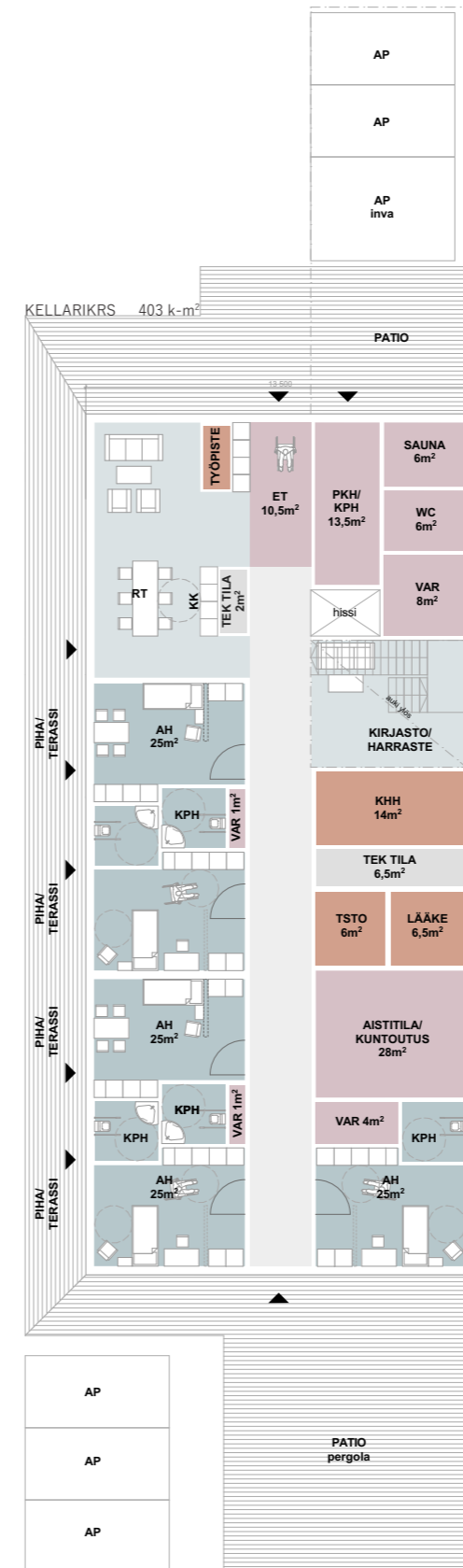

640 k-m²
+ 403 k-m²
1043 k-m²

- asuintilat
- apu- ja yhteistilat
- palvelutilat
- liikenne ja tekniikka

POHJAKAAVIOT 1:250

Tilat jaottuvat kahteen kerrokseen: ylemmässä kerroksessa on kaksi asuinryhmää ja alakerrassa yksi viiden hengen ryhmä. Alakerta soveltuu hyvin hieman itsenäisemmille asukkaille ja siellä voidaan käyttää omaa sisäänkäyntiä. Pääsisäänkäynnit ovat kuitenkin yläkerrassa ja samassa yhteydessä on oma ovi jakelukeittiöön. Henkilökunnan tilat jakaantuvat portaan molemmin puolin rakennusmassan taitteessa aulatilojen kanssa. Sosiaalitiloja on jopa kaksi, joista toinen toimii esimerkiksi rauhallisena kokoustilana.

Alakerrassa on yhteisten saunatilojen lisäksi nyt lääkehuone sekä moniaistitila, jossa voidaan harrastaa myös muuta kevyttä kuntoutusta. Portaan kohdalla tila on avoin ylempään kerrokseen asti. Kellarissa on kirjasto, jossa voi vaikka katsella projektorilla elokuvia. Lisää oleskelutilaa löytyy terassille aukeavan ruokailutilan yhteydestä. Yläkeran oleskelutilat voi tarvittaessa yhdistää asuinryhmien kesken.

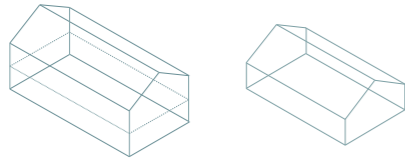
Tässä luonnoksessa kokeiltiin suljettavia irtotyöpisteitä varsinaisten toimistohuoneiden oheen. Kaappimalliseen pisteeseen mahtuu pöydän ääreen yksi työntekijä tietokoneen kanssa.

Kellarin saunatiloista on käynti suoraan yläkerroksen siiven kattamalle patiolle, johonka ilta-aurinko yltää kesäisin. Pation vieressä talon alla on myös autopaikkoja.

Asuntojen pohjat ovat asuntoparin mukaiset - lounaaseen avautuvissa ylemmän kerroksen asunnoissa on omat pienet parvekkeet kuten myös yhteisessä oleskelu- ja ruokailutilassa.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämä luonnos oli ehdolla ARA:n ehdollisen tukivarauksen saajaksi, mutta luonnostelua saatiin jatkaa kustannusarvion jälkeen. "Lisäsiiven" alapuolinen tila (patio & parkkipaikka) oli taloudellisesti arveluttava toteuttaa tukimuureineen ja hyödyttömine kellaritiloineen, mutta kahden kerroksen ratkaisua haluttiin vielä tutkia lisää.

353 k-m²
 353 k-m²
 + 330 k-m²
1036 k-m²

- asuintilat
- apu- ja yhteistilat
- palvelutilat
- liikenne ja tekniikka

POHJAKAAVIOT 1:250

Seuraavaksi kokeiltiin kahden talon komboa - toinen kaksikerroksisena ja toinen yksikerroksisena pienenä yksikkönään. Tämä soveltuisi erityisesti vaikeammin autistisille asukkaille, joilla saattaisi olla haasteita asua isommassa ryhmässä ja talossa. Tilaratkaisuista tuli molemmissa taloissa varsin selkeät ja toimivan oloiset. Oleskelutilojen avoin osa toi avaruutta, valoa ja tilallisuutta, mutta myös meluhaitan.

Kaksikerroksisessa talossa jakelukeittiö siirtyi alakertaan ja saunatilat eteläiseen pätyyn taloa. Pesuhuoneessa on tilavaraus asukkaiden toivomalle terapia-ammeelle. Pesula ja lääkehuone pysyivät luonnollisesti isommassa talossa. Irtotoimistoista luovuttiin ja ryhmäkeittiöt painettiin syvennyksiin rullakalterein suljettaviksi keittokomeroiksi. Kalterilla saa suljettua keittiön aina tarvittaessa ja myös tuolit mahtuvat tarvittaessa sen taakse (osa asukkaista saattaa esimerkiksi järjestellä huonekaluja öisin). Erillistalon uusi olemus muistutti hyvin paljon ensimmäisen luonnoksen kotisolua. Tilaajan toiveena oli, että taloissa olisi mahdollisimman vähän nurkkia - ne kun ovat usein herkkiä paikkoja erilaisille vaurioille ja nostavat rakennuskustannuksia. Niinpä talojen malli on suoritunut ensimmäisen luonnoksen sisäänvedetyistä terasseista ynnä muusta.

Pääsisäänkäynniltä aukeaa näkymä eteisen

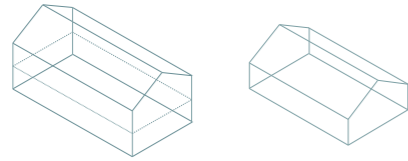
ja ruokailutilan läpi ulos. Riippuen siitä kuinka päin massan tontille asettaa, käytävän varjoisamman pään voi jättää avoimeksi ja avata näkymän ulos, jotta käytävän perälle saadaan ilmvuutta.

Asuntojen ovien aukeamissuunnat vaihtelevat edellisten luonnosten kesken. Suositus on, että ovet aukeavat huoneeseen päin, jolloin käytävällä ei voi saada, joskus reippaastikin aukeavaa, ovilevyä naamaan. Tähän kohteeseen päädyttiin lopulta valitsemaan ulospäin aukeavat ovet, koska asukkaissa on sellaisia, jotka saattavat kaatua tai jumittautua huoneessaan oven eteen, jolloin hoitaja ei saa sitä auki. Asuntojen oviin tulee lukot, jotka vain työntekijä ja asukas saavat auki. Tarkoituksena on suojella yksityisyyttä ja estää esimerkiksi toisen asukkaan luvaton meno toiseen asuntoon. Ryhmäasumisessa on mahdollisuus yhteisöllisyyteen ja hyväänkin ystävyyteen asukkaiden kesken, mutta oma yhteisöllisyytensä taso on oltava kunkin asukkaan itse päätettävissä.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Isomman talon kerrosten välinen aukko olisi akustinen ongelma ja mahdollisesti myös palotekninen, joten seuraavaksi täytyisi jättää arkkitehtoninen aukotus vähemmälle. Erillistalon asemoiminen tontille ja sinne kulku osoittautui hankalaksi pääsisäänkäynnin ollessa keskellä talon toista sivua.

KOLMAS LUONNOS versio 2

367 k-m²
 367 k-m²
 + 334 k-m²
1068 k-m²

POHJAKAAVIOT 1:250

Kaksikerroksiseen taloon kokeiltiin nyt yläkerrasta käsin suljettua porrashuonetta. Portaan molemmin puolin tuli sisäänkäyntit - toinen suoraan henkilökunnan toimistoon/kokoustilaan ja toinen pääsisäänkäynniksi. Pohjoispäätyyn sijoitui kaksi asuntoa, joita erotti oleskelutiloista vielä pieni aulatila. Nämä asunnot sopisivat rauhallisuutta tarvitseville asukkailla, vaikkakin heti vieressä on palvelutiloja.

Kellarikerroksessa keittiö siirtyi talon päätyyn, jotta sen huolto helpottuisi oman tuulikaapin kautta. Muuten tavararullakoita jouduttaisiin kuljettamaan pitkin käytäviä. Keittiön paikalla ollut asunto siirtyi eteläpäätyyn. D-talon välikköön tulisi ulko-oleskelualue, kuten jo toisessakin luonnoksessa oli.

Pienet parvekkeet olivat liian kallis vaihtoehto, mutta nyt osaan toisen kerroksen asunnoista lisättiin ranskalaiset parvekkeet. Muista asunnoista oli edelleen suora käynti terassille ja niitä voitaisiin käyttää tulevaisuudessa myös omana sisääntulona asun-

noille. Muunneltavuutta lisää vielä keittiövarauksen käyttöönottomahdollisuus.

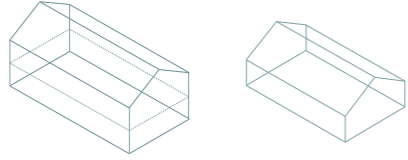
Erillistalon sisäänkäynti vaihdettiin rakennuksen päätyyn. Sivuille jäi edelleen kulku olohuoneesta terassille, toisella puolella kodinhoituhuoneesta ulos sekä vastakkaiseen päähän lasitetun terassin sisäänkäynti.

Oleskelutilojen pinta-ala voidaan sanoa olevan tässä versiossa jo melko optimoidulla tasolla erillistalon osalta. Kaksikerroksisessa talossa on vielä suorastaan väljää.

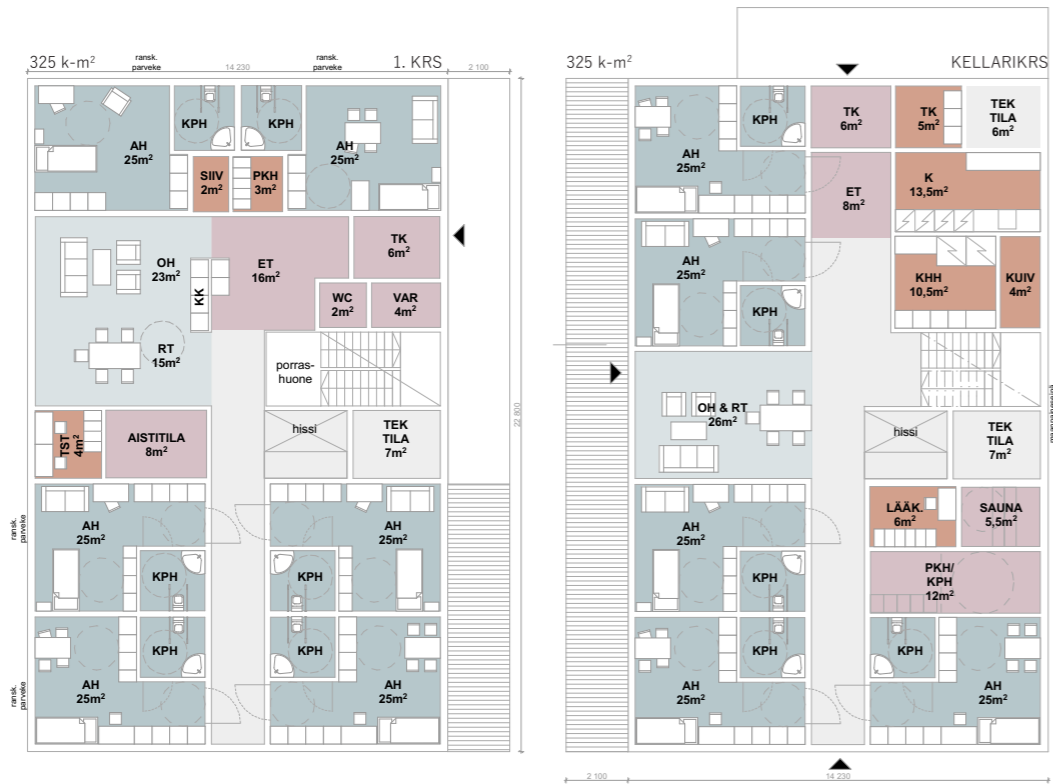
JOHTOPÄÄTÖKSET

ARA oli myönteellinen tälle versiolle ja luonnokset lähtivät taas kustannuslaskentaan. Luvassa oli vielä kuitenkin paljon karsimista hinta-arvion ollessa edelleen liian korkea. Ensimmäisenä luovuttiin erillistalon lasitetusta terassista ja ylellisen kokoisista oleskelutiloista kaksikerroksisessa talossa.

KOLMAS LUONNOS versio 3

325 k-m²
 325 k-m²
 + 270 k-m²
920 k-m²

Kolmannessa ja viimeisessä versiossa jouduttiin luopumaan suunnittelun ohjenuorana olleesta asuntopohjasta. Talojen kokonaispinta-ala piti saada pienemmäksi ja päädyttiin kokeilemaan neliömäisempää, alkoviilla/ruokailutilalla varustettua pohjamallia. Muista tiloista karsittiin sieltä mistä voitiin. Esimerkiksi henkilökunnan sosiaalitiloiksi jäivät pelkät pukuhuoneet, koska D-talossa on myöskin suihkulliset sosiaa-

litilat. Kaksikerroksisessa talossa ei jouduttu aivan yhtä tiukille, mutta kerrosneliöitä puristettiin yhteensä vielä lähes 150 pois kokonaispinta-alan jäädessä 970 k-em²:in. Näillä lukemin hanke sai ARA:lta rahoituksen osapäätöksen ja suunnittelua ja pystytettiin jatkamaan eteenpäin.

- asuintilat
- apu- ja yhteistilat
- palvelutilat
- liikenne ja tekniikka

POHJAKAAVIOT 1:250

3.6 KOHTI RAKENNUSLUPAA

Rakennusmääräysten, suositusten, toiveiden ja tavoitteiden sekä taloudellisten resurssien välille oli viimein löytynyt jotakuinkin kaikkia hankkeen osapuolia tyydyttävä ratkaisu. Seuraava vaihe oli viimeistellä luonnokset ja piirtää ne puhtaaksi pääpiirustus-muotoon.

Neljännessä luvussa tarkastellaan viimeisen luonnoksen lopulliseksi suunnitelmaksi hioutuneita versioita asunto- ja rakentamissuosituksen valossa sekä nostetaan esiin vielä joitakin arkkitehtisuunnitteluun liittyviä suunnitteluratkaisuja.

4

KUVA 15: B-TALON TYÖMÄÄ KESÄKUUSSA

4 LOPULLINEN SUUNNITELMA

ASEMAPIIRROS

Tontinkäyttö ratkesi lopulta varsin tavanomaisella rakennusmassojen sijoittelulla tontille. Kaksikerroksinen talo eli B-talo ja yksikerroksinen talo eli C-talo on sommiteltu D-talon läheisyyteen, saman suuntaisesti. Talot haluttiin jakelukeittiön ja muiden yhteiskäytössä olevien tilojen takia lähelle toisiaan. Kun tähän lisätään vaaditut vähimmäisetäisyydet ja tontin pinnanmuodot, ei rohkeampia vaihtoehtoja löytynyt. Mietin asiaa myös jopa asukkaan näkökulmasta, ettei kukaan ärsyntyisi vinossa olevista taloista (osa autismikirjollaisista kokee epäsymmetriset asiat sietämättöminä).

Kaksikerroksiselle talolle eli B-talolle ei oikeastaan olisi ollut muuta paikkaa tontilla, jos halutaan, ettei se ole aikaisempaa paljoo huomiotaherättävämpi ympäristönsään. Nyt se on ikään kuin upotettu osittain rinteeseen, jolloin se ei näytä tontilla niin massiiviselta. Lisäksi molempiin kerroksiin on saatu maantasosta omat sisäänkäynnit. Tästä on kuitenkin seurauksena se, että B-talon yläpihaa eli tontin halki kulkevaa tietä jouduttiin korottamaan tuntuvasti. Koska tontin paikka oli jo lähtökohtaisesti määrätty ennen hankkeen alkua, hankkeeseen ryhtyvät eivät voineet vaikuttaa rakentamispaikan olosuhteisiin tai palveluiden ja liikenteen läheisyyteen. Tontin tulisi olla eritoten erityisryhmäasumiskohteissa sellainen, että se mahdollistaa liikuntaesteisille henkilöille soveltuvan liikkumisympäristön rakentamisen (ARA, 2019). Korkeintaan 5%:n kaltevuuksissa onnistuttiin pitämään, mutta tietysti ihanteellisempi

olisi ollut alkuperäisen kaltainen, tasaisempi pinnanmuodostus tontilla. Mutta kuten moni muukin hankkeen asia, tähänkään ei ollut yksiselitteistä selvää ratkaisua, vaan tilannetta jouduttiin arvioimaan kaikkien kannalta tällä kertaa kustannustehokkuuden eduksi.

C-talo löysi paikkansa entisen C-talon nurkilta. Työmaavaiheessa talon lattiakorkoa jouduttiin nostamaan, koska purkutöiden jälkeen perustamisvaiheessa kävi ilmi, että talon alle oli jäänyt vesi seisomaan kallion päälle. Ei siis ihme, että sisäilmaongelmia lopulta tuli. Nyt haluttiinkin varmistaa ettei näin kävisi uudestaan.

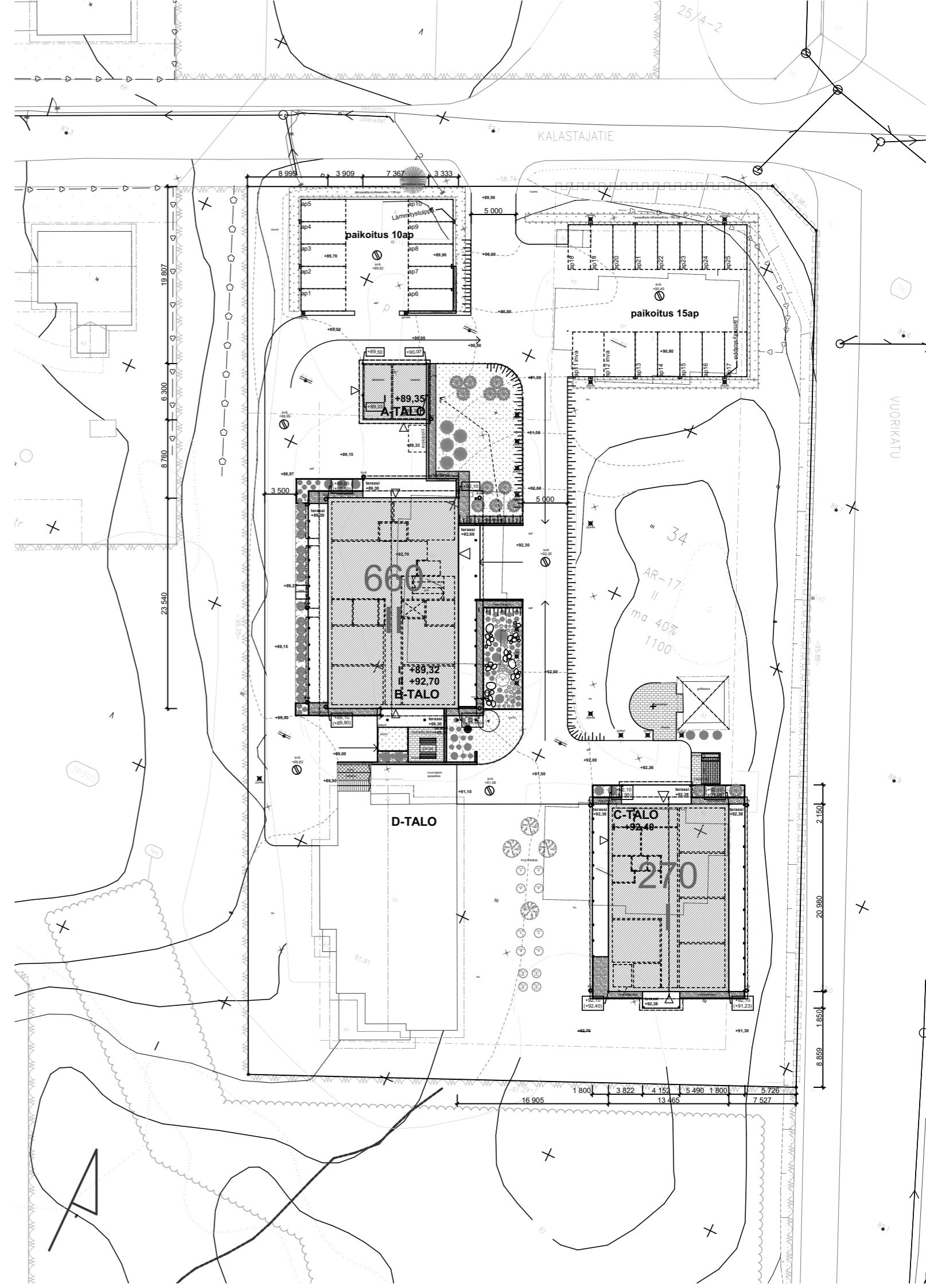
C-talon edustalle jää vanha grillikatost, jonka ympäristyä hieman kohennetaan ja valaistaan paremmin.

Ainoaksi uudeksi piharakennukseksi jäi yhdistetty roskakatos ja pihavarasto eli talo A B-talon luoteispäädyssä. Suunnitelmista pois halpuutettu autokatos olisi rajannut näkymän parkkipaikalle ja jäsentänyt pihaa, nyt pihaan on pyritty tuomaan rakennetta esimerkiksi istutusten avulla.

Rakennuksien laajuustiedot (k-m²)

rakennusoikeus	1100
käytetty rakennusoikeus ennen	1020
käytetty rakennusoikeus lopuksi	1370

ASEMAPIIRROS 1:500

KUVA 16: NÄKYMÄ B-TALON PARVEKKEELTA OLESKELUTILOIHIN

POHJAPIIRROKSET

B-talon sisäänkäynti aukeaa kuraateisesta aulatilaan, jossa on vaatenaulakot ja -kaapit. Aulasta pääsee portaaseen ja hissiin sekä asuinhuoneille johtavalle käytävälle. Kaappien takana on ruokailutilan keittokomero, jossa on metallinen rullaovi sulkeamista varten. Oleskelu- ja ruokailutiloista on käynti lasitetulle parvekkeelle, joka aukeaa lounaaseen. Pariovet helpottavat apuvälineillä liikkuvaa ja tarjoavat ulkotilaa hieman sisällekkin.

Talot kuuluvat paloluokkaan P2. Kerrokset ovat omia palo-osastojaan, joten ensimmäiseen kerrokseen on lisätty toinen poistumistie talon päähän. Poistumisreitti kulkee terassitasoa pitkin esteettömästi ja katettuna etupihalle. Kaikissa talon tiloissa on sammutusjärjestelmänä sprinklaus, myös terasseilla. Poistumisturvallisuuteen on jouduttu kiinnittämään erityistä huomiota lukituksen kanssa - sähkölukolliset ovet tarvittiin lopulta vain poistumisteille.

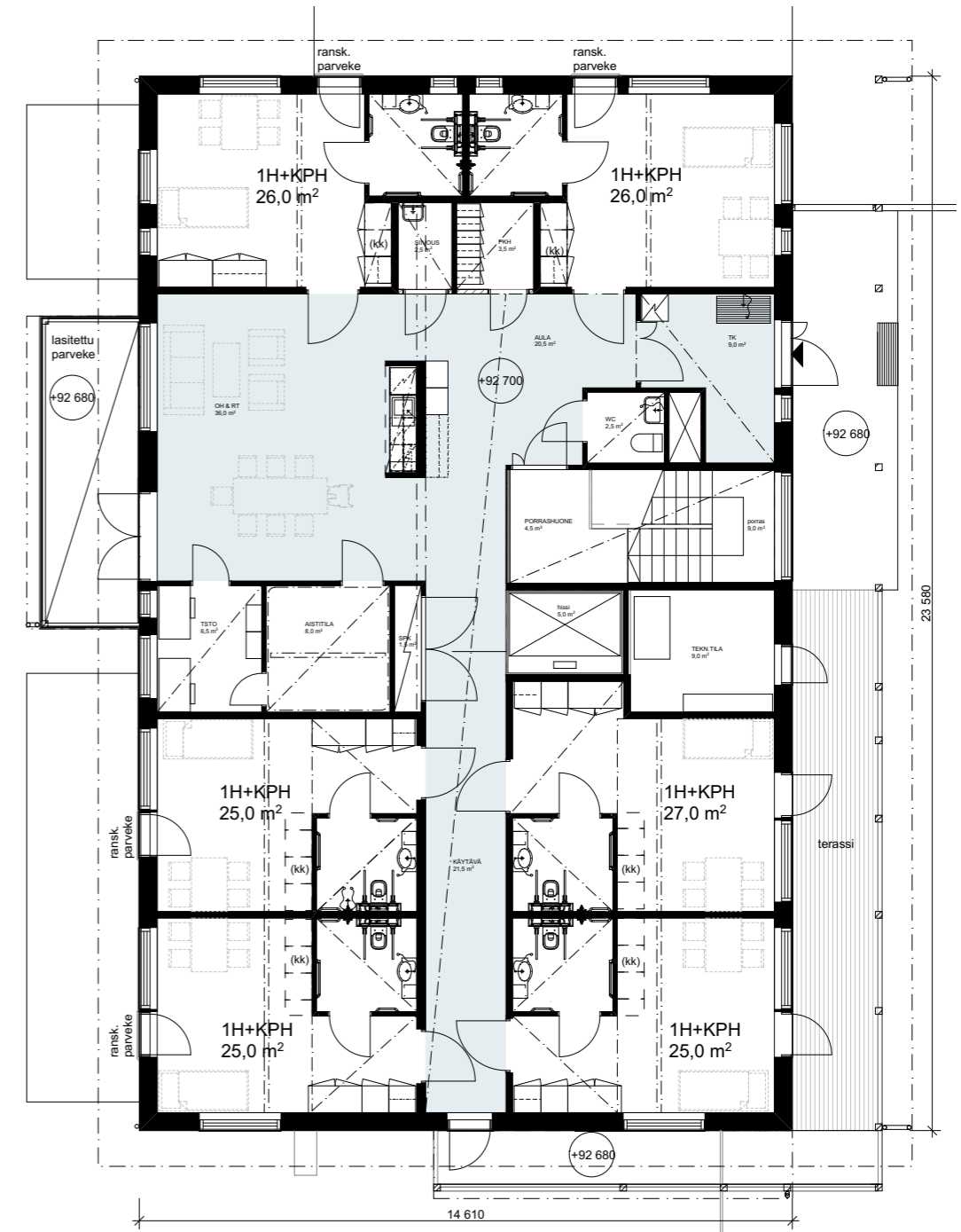
Porrashuoneessa on iso, koilliseen antava ikkuna (samassa savunpoistoikkuna), joka tuo valoa portaaseen. Yläkerrassa porrashuone on lasiseinäinen oleskelutiloihin päin, jotta sisälle saadaan valoa ja tilantuntua. Käytävän päässä (poistumistie) on lasiaukollinen ovi tuomassa tilaan valoa ja lisää ulkonäkymiä. Ovesta näkyy D-talolle. Mikäli kaakon suuntaan oleva ikkuna aiheuttaa asukkaille häikäisyä, se voidaan sulkea helposti kaihtimella.

B-talon yläkerran pohjaan ei tehty enää suuria muutoksia sitten viimeisen luonnoksen. Ainoastaan sähkökaappi lisättiin aisti-tilan viereen.

B-talon laajuustiedot

bruttoala	689 br ^m ²
kerrosala	660 k- ^m ²
huoneistoala	602 hu ^m ²
tilavuus	2541 m ³

B-TALO 1. KERROS POHJAPIIRROS 1:150

Asuntoja on kahdella erilaisella pohjalla. Osassa on ranskalaiset parvekkeet ja osassa oma terassi. Ikkunoita aukeaa jokaiseen suuntaan, joten asukkaat voivat valita mielisimmän ilmansuunnan.

Kellarikerroskin selvisi ilman isompia muutoksia luonnoksesta lupakuvaksi. Hissin takana oleva tekninen tila on otettu parempaan käyttöön lääkehuoneena, jonne kuljetaan alakerran toimiston kautta. Nyt molemmissa kerroksissa on omat työskentelytilat henkilökunnalle. Saunaa jouduttiin hieman muokkaamaan, jotta se vielä mahtuisi mukaan. Kasaantuvilla lauteilla mahdollistetaan myös suihkulavetin tai pyörätuolin käyttö saunassa. Kylpyamme ei enää mahtunut tilaan. WC ja pukuhuone voidaan erottaa tilasta suihkuverhoon, jolloin saadaan yksityisyyttä ilman tilaa vieviä seinärakenteita.

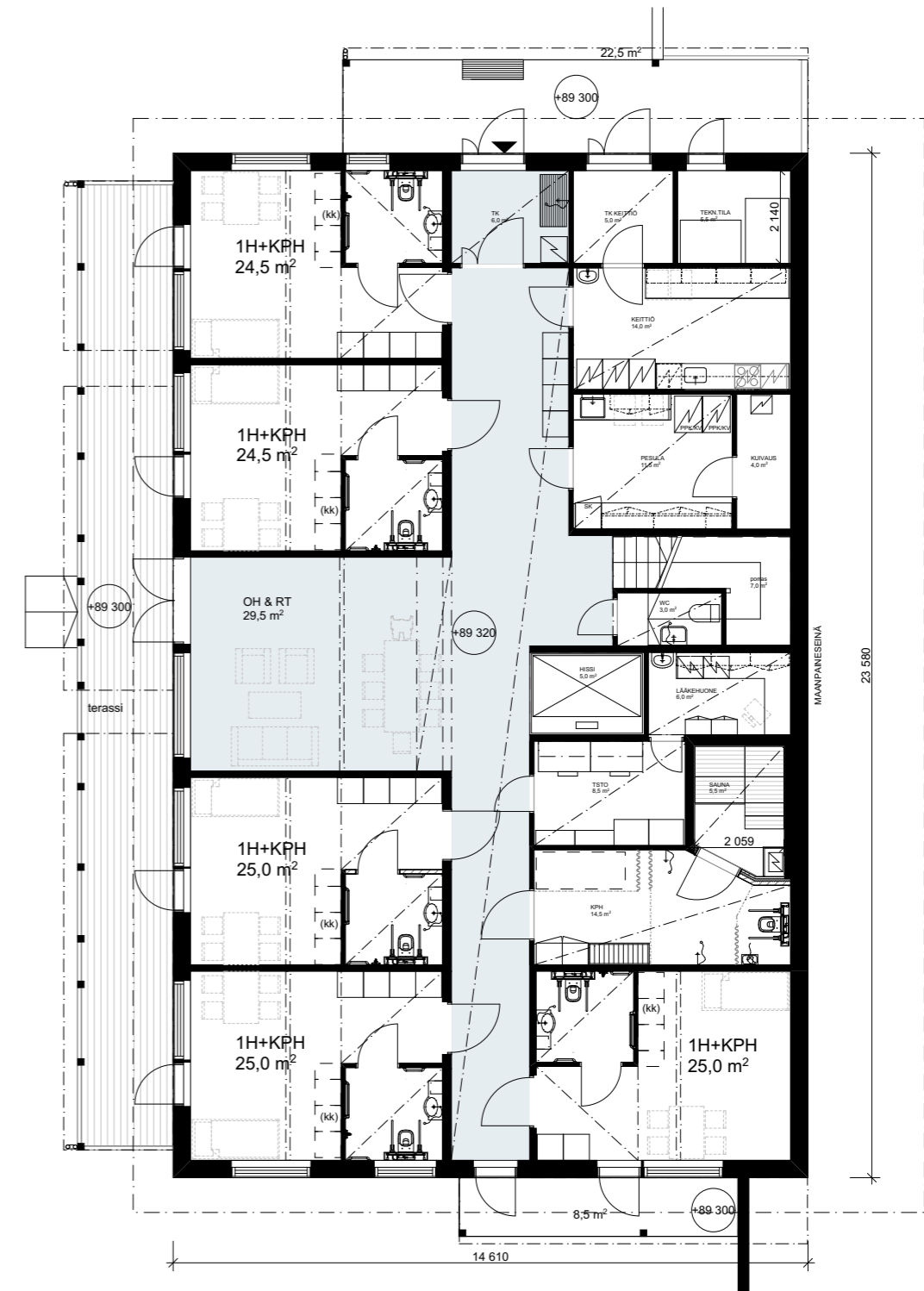
Talojen sisäänkäyntien betonilaatat ovat paitsi katettuja, myös lämmitettyjä, joten ne pysyvät aina hyvässä kunnossa. Esteettömältä ulko-ovelta matka jatkuu huoneiloihin, jotka tehdään mahdollisuuksien mukaan kynnyksettöminä. Asuntojen oviin tulee alaslaskettava tiivistekynnys, joka täyttää vaadittavat palo- ja ääneneristysluvat.

Henkilökohtaista varastotilaa on pyritty tarjoamaan asuinhuoneissa kaappitilana. Liikkumisapuvälineitä mahtuu tarvittaessa säilytykseen tuulikaappeihin.

Asuntojen ja muiden tilojen pintamateriaaleiksi on valittu kovaan kulutukseen soveltuvia tuotteita. Oleskelu- ja asuintilojen lattiaan tulee tammiparkettikuviosta vinyylimattoa, jonka kulutusluokka on 33 ja askeläänenparannusarvo 18 dB. Märkätiloihin on valittu tummanharmaa, erityiskarhea kuivapuristelaatta, jonka liukkaudenestoluokitus on R11/AB. Isoihin, valkoisiin mattapintaisiin seinälaattoihin yhdistettynä värikontrasti on riittävä ja samalla tyylikäs. Keittiössä ja kodinhoitohuoneissa on helpohoitoinen, tummanharmaa vinyylimatto. Kuivien tilojen seinäpinnat ovat tasoitettua harkkoa tai tiiltä, joten ne eivät kolhiinnu

aivan vähästä. Olohuoneisiin ja rappuihin maalataan hillityt, murretunsävyiset tehosteseinät. Muut seinäpinnat maalataan valkoisella tilantunnon ja valoisuuden aikaansaamiseksi.

B-TALO KELLARIKERROS POHJAPIIRROS 1:150

C-talon pohjaa muokattiin vain keittokomeron ja toimiston osalta. Rullakal-teriratkaisu otettiin tässäkin käyttöön keittokomeron suhteen. Toimistosta avattiin pako-ovi pukuhuoneeseen ja sieltä edelleen kodinhoitotilaan. Kulkureitti myös vähentää henkilökunnan turhaa kulkua oleskelutilojen läpi.

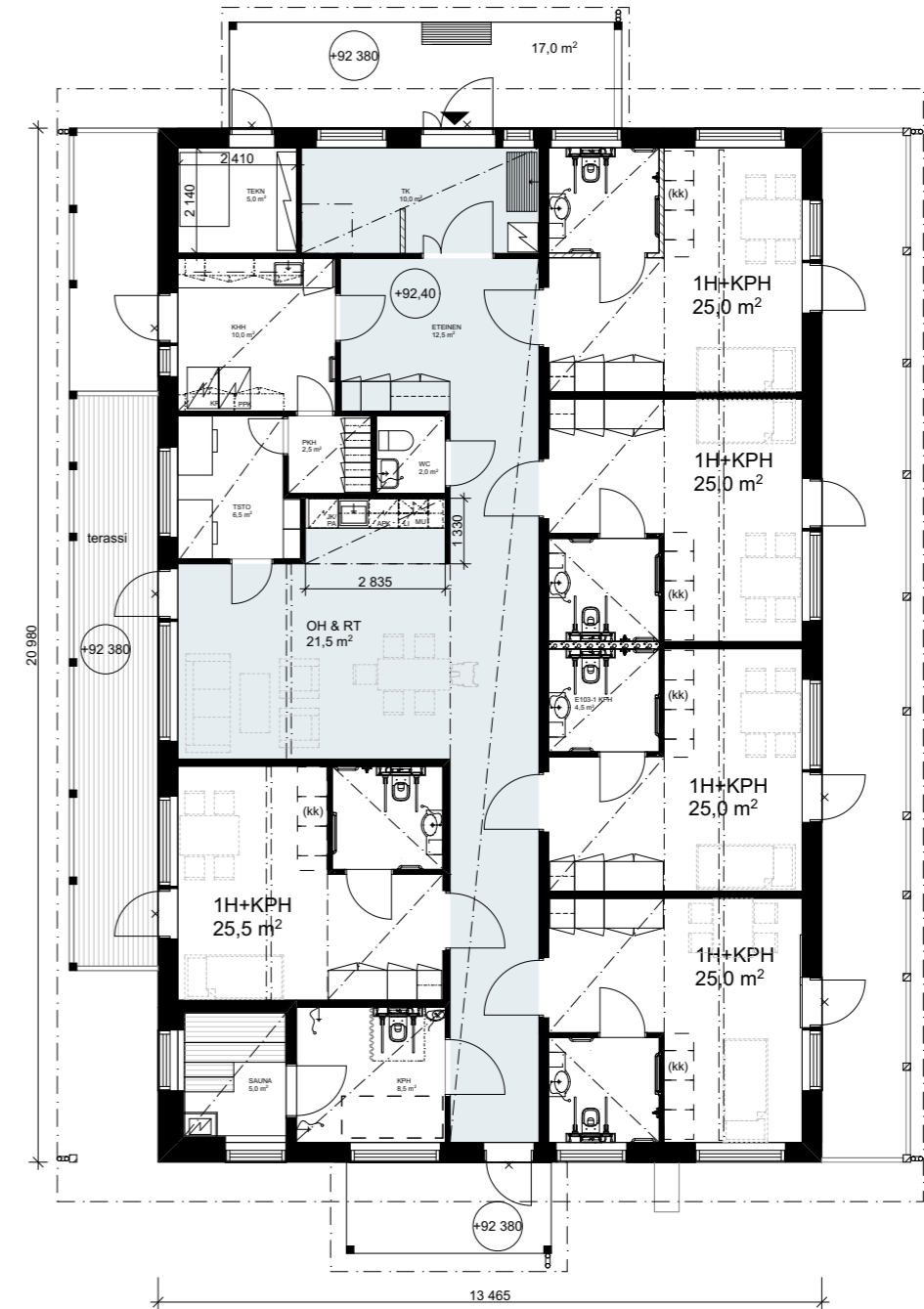
Toimistojen ovet ovat lasiaukollisia, jotta hoitaja näkee oleskelutilan tapahtumat. Tarkoituksena ei ole järjestää valvomoa, vaan parantaa asukkaiden turvallisuutta. Lasiaukko tuo myös avaruutta paikoin niukkoihin tiloihin.

Molempiin rakennuksiin on saatu mahdollistettua neliöiden karsimisesta huolimatta oleelliset tilat. Rungas ikkuna-aukutus ja laadukkaat seinämateriaalit yhdistettynä puuntuntua luovaan lattiapintaan tekevät tiloista epälaitosmaisia ja kodinomaisia.

C-talon laajuustiedot

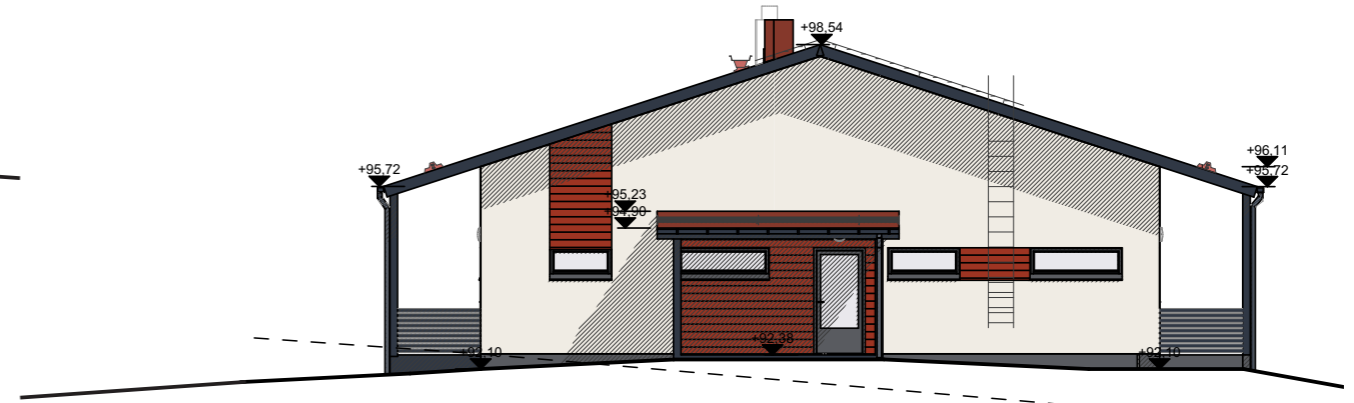
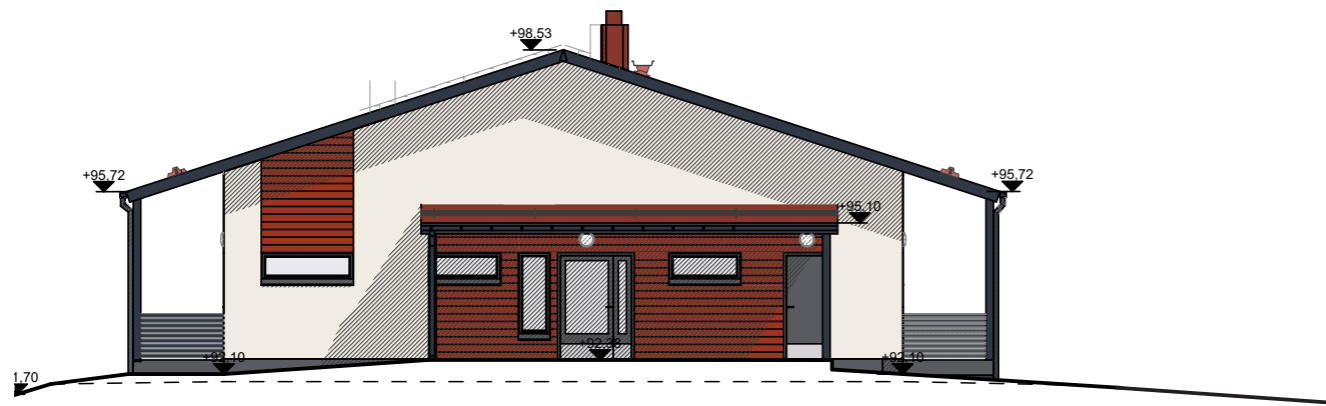
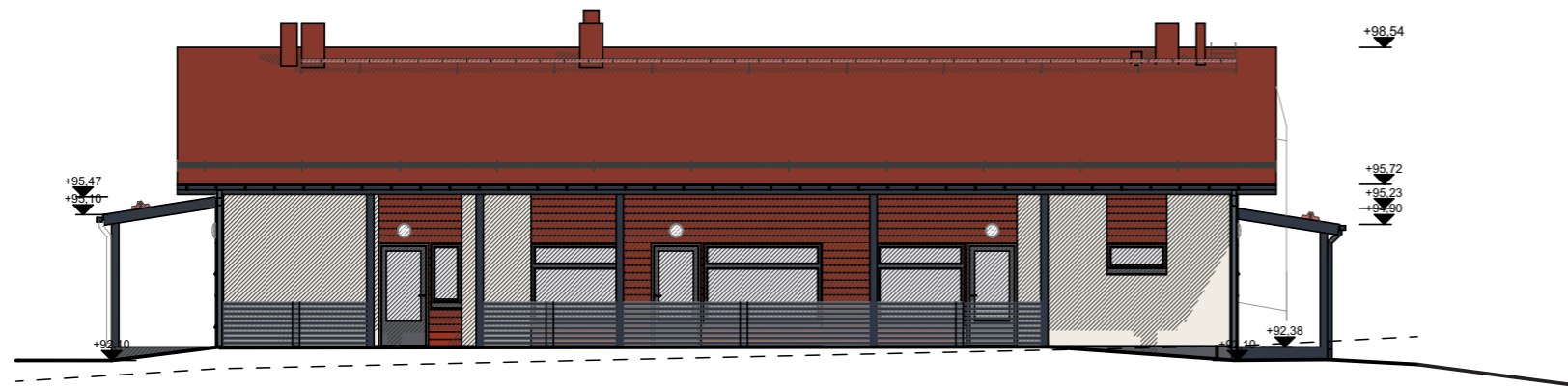
bruttoala	283 brm ²
kerrosala	270 k-m ²
huoneistoala	249 hum ²
tilavuus	1142 m ³

C-TALO POHJAPIIRROS 1:150

KUVA 17: NÄKYMÄ YLÄPIHALLE

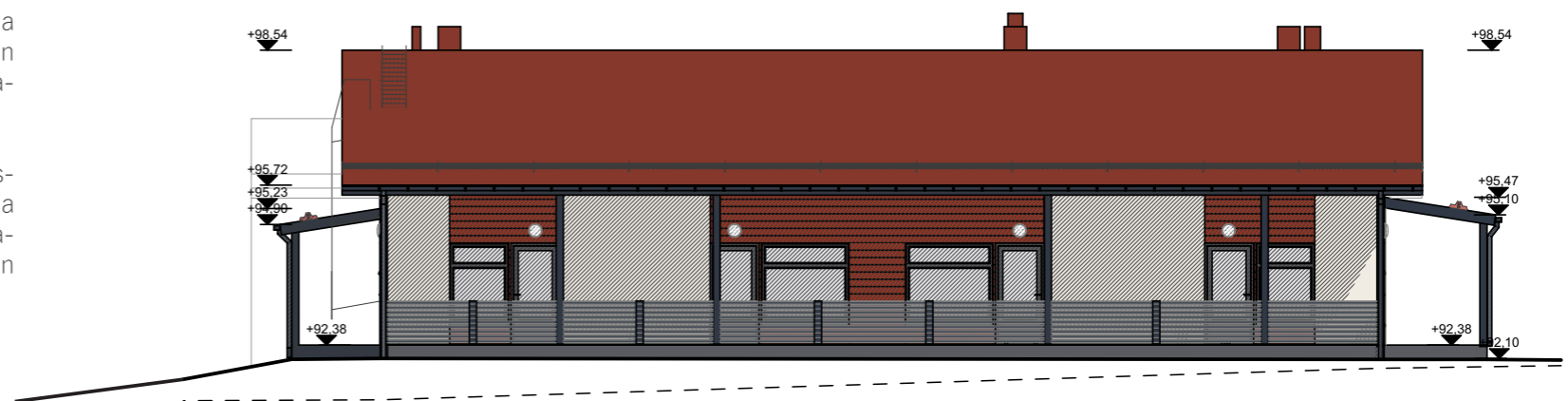
JULKISIVUT

D-talo otti voimakkaasti vaikutteita väri-maailmaansa (vaaleansiniset syöksytörvet, pilarit ja niin edelleen) ja aukotukseen 80-luvun rakennuksista. Uusiin taloihin en halunnut enää samaa teemaa, mutta tiilenpunainen väri on valittu yhteiseksi aiheeksi. Ikkunoiden mallilla ja värikenttien muodolla on haettu yhtäläisyyksiä vanhaan, mutta modernilla otteella ja väreillä. Punaiset, uritettua betonia olevat värikentät toistavat 80- ja 2010-lukujen rakennusten laudoitusaihetta - materiaali vain on kestävämpää ja lähes huoltovapaata. Valitettavasti urituksesta jouduttiin lopulta luopumaan seinien rakenneratkaisun muuttuessa betonielementeistä valettaviin lämpötiliin. Tänä rakentamisen nousukautena elementtien toimitusajat venyivät liian pitkälle ja seinät päätettiin tehdä käsin.

Ulkonäöllisesti ratkaisu vaihtui parempaan - nyt taloihin saatiin arvokkuutta huokuva, tasaiseksi rapattu seinäpinta ilman elementtisaumoja. Värikenttien uritus oli tarkoitus korvata karkeampirakeisella rappauksella, mutta se olisi materiaali- ja työvaihekustannuksillaan tullut liian kalliiksi.

Heinolan rakennusvalvonta on kiitellyt julkisivuja hyvin D-talon arkkitehtuuriin ja ympäristöönsä sopiviksi ja tiilenpunaisen ja valkoisen yhdistelmää raikkaaksi väriväliseksi.

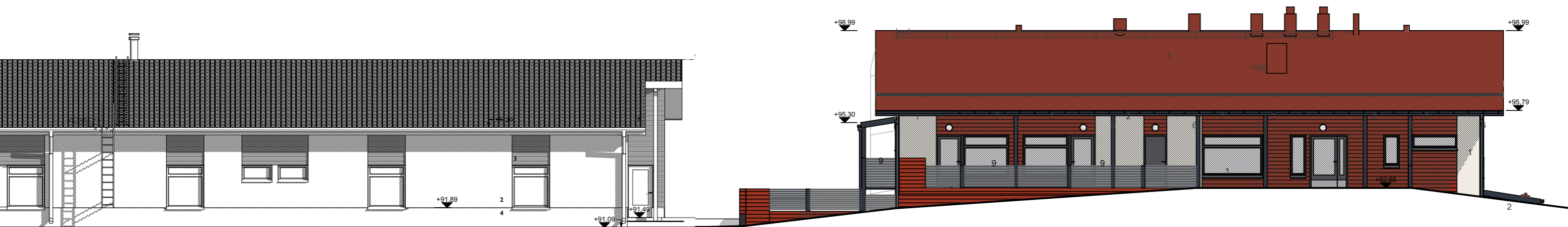
Seuraavan aukeaman kuvista voi tarkastella paremmin uuden ja vanhan eli B- ja D-talon sointumista toisiinsa. Kuvissa havainnollistuu myös ylä- ja alapihan välinen kerroksen korkuinen tasoero tontilla.

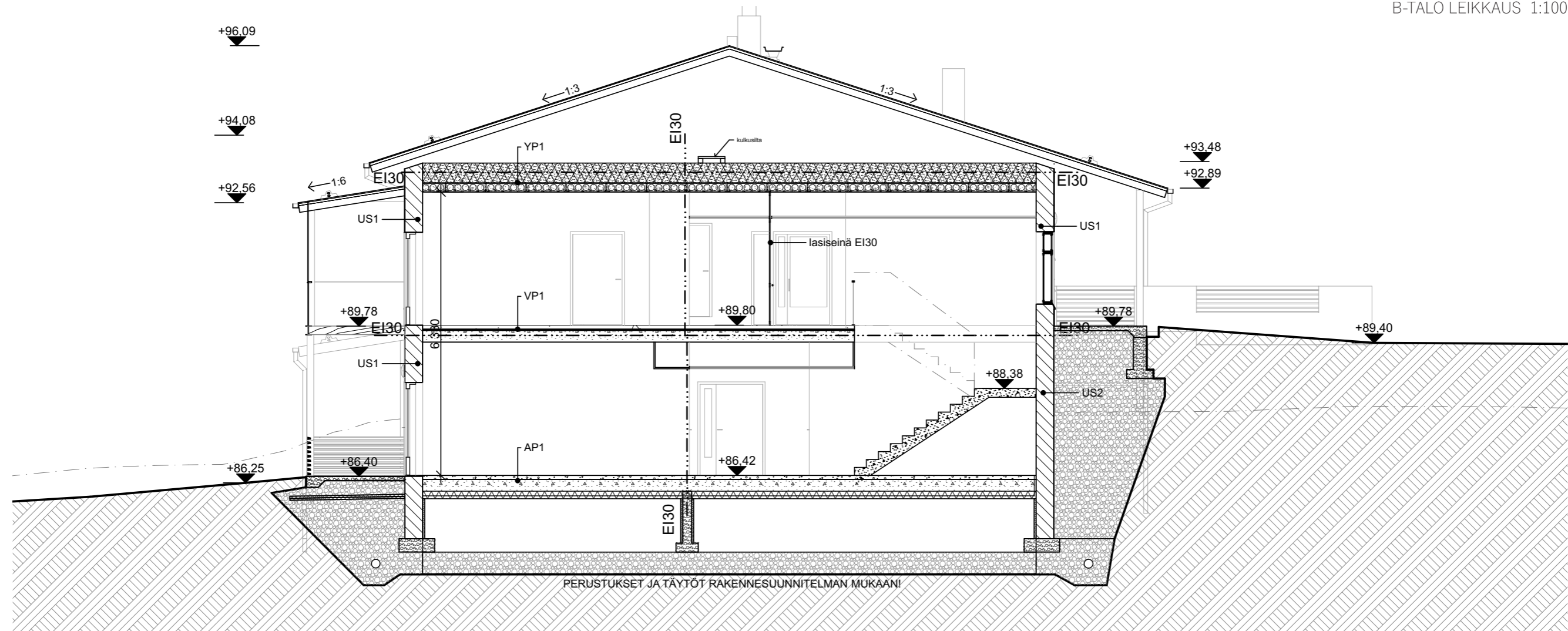
JULKISIVUMATERIAALIT

- 1 LÄMPÖKIVI, rapattu, silikonihartsimaali valkoinen
- 2 LÄMPÖKIVI, rapattu, silikonihartsimaali, tiilenpunainen
- 3 PELTIKATTO, konesaumatta, tiilenpunainen
- 4 IKKUNAT, alumiini, tummanharmaa
- 5 OVET puu/metalli, tummanharmaa
- 6 PILARIT teräs, tummanharmaa
- 7 PARVEKE, pilarit, teräs, tummanharmaa
- 8 PARVEKELASITUS, lasi, kirkas
- 9 TERASSIAITA, puurimoitus, maalattu, tummanharmaa
- 10 AITA, laudoitus, maalattu, tiilenpunainen
- 11 TUKIMUURI, uritettu betoni, maalattu, tiilenpunainen
- 12 RÄYSTÄÄT, laudoitus, maalattu, tummanharmaa
- 13 SOKKELI, betoni, maalattu, tummanharmaa
- 14 VUORILAUDOITUS, maalattu, tiilenpunainen

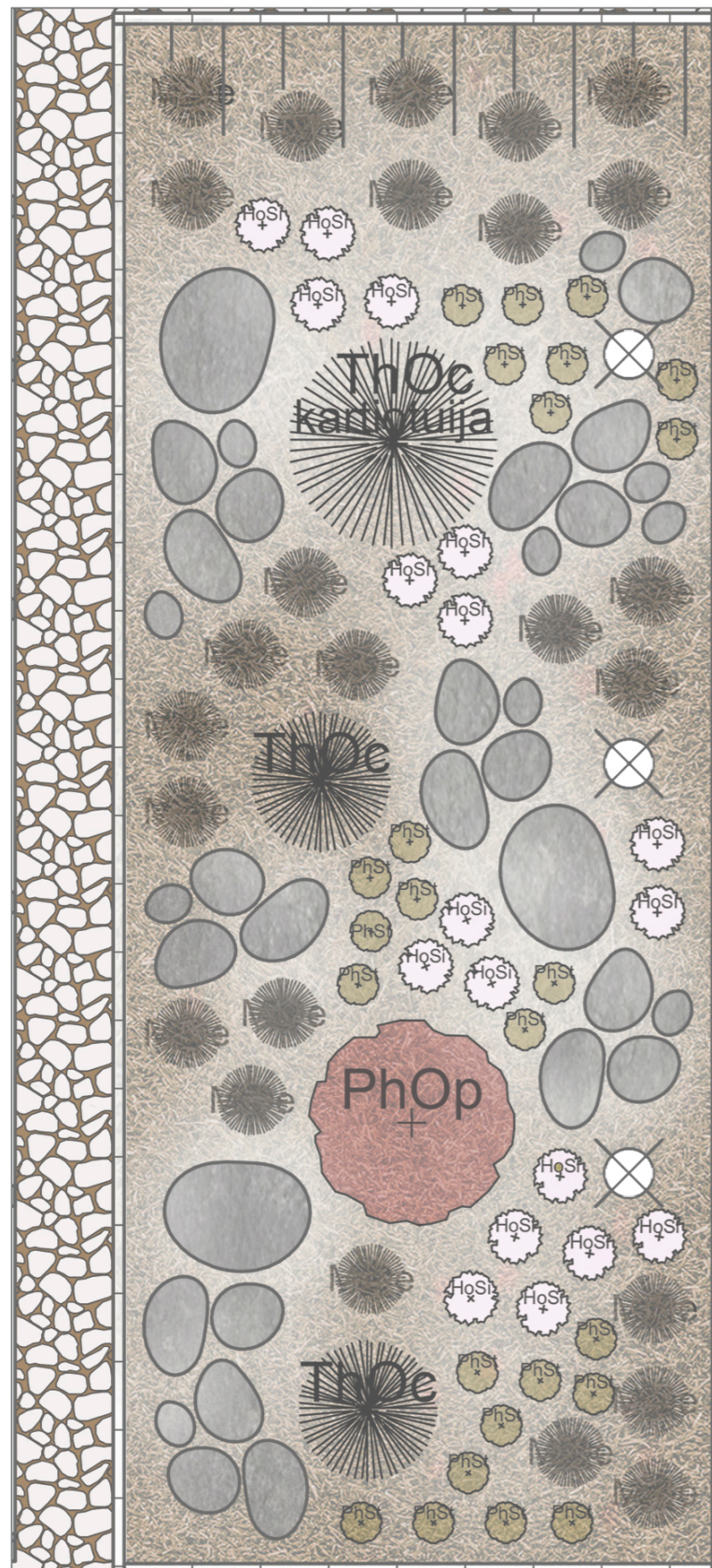

KUVA 17: SISÄNÄKYMÄ ASUNNOSTA

US1	ULKOSEINÄ Pintamateriaali 5 mm Tarkoitukseen sopiva tasote 400 mm Betonivalueristeharkko, Lammi LL400, raudoitus rakennesuunnitelman mukaan 8 mm Rappaus, työselityksen mukaan U= 0,17W/m2K	VS1	VÄLISEINÄ, kantava Pintamateriaali Tasote 180 mm Betoniseinä rakennesuunnitelman mukaan Tasote Pintakäsittely R' w (dB): >55	VS5	VÄLISEINÄ, aputilat Pintamateriaali/-käsittely Tasote 100mm Väliseinätili rakennesuunnitelman mukaan Tasote Pintamateriaali/-käsittely	AP2	ALAPOHJA, märkätilat Laatoitus 20x20 tai 30x30 porcellanato, ks. huonekortti Vesieristys, yhtenäinen seinän eristeen kanssa Primer-käsittely 90 mm Teräsbetonilaatta, A-X-30, + keskeinen teräsverkko 6-150 + 2T10 laatan ympäri (+lämmitysputket) 265mm Ontelolaatta rakennesuunnitelman mukaan >1200 mm Ryömintätila, koneistettu tuuletus Täyttösora Suodatinkangas kl2 Perusmaa U= 0,17W/m2K	VP2	VÄLIPOHJA, märkätilat Laatoitus 20x20 tai 30x30 porcellanato, ks. huonekortti 90 mm Vesieristys, yhtenäinen seinän eristeen kanssa Teräsbetonilaatta + keskeinen teräsverkko 6-150 (+lämmitysputket) 25 mm Suodatinkangas 265 mm EPS100 lattia Ontelolaatta rakennesuunnitelman mukaan Alaslasku/pintakäsittely huoneselostuksen mukaan
US2	ULKOSEINÄ, maanpaine Pintamateriaali 5 mm Tarkoitukseen sopiva tasote 400 mm Betonivalueristeharkko, Lammi LL400, raudoitus rakennesuunnitelman mukaan Kermivesieristys Routimaton vierustäyttö, salaojitettu U= 0,17W/m2K	VS2	VÄLISEINÄ, märkätila Laatoitus 60x40 100 mm Tasote Väliseinätili rakennesuunnitelman mukaan Tasote työselostuksen mukaan Primer-käsittely Vesieristys tyypiyhväsytyllä silyyeristeellä Laatoitus	AP1	ALAPOHJA Pintamateriaali huonekortin mukaan Tasote tarvittaessa 90 mm Teräsbetonilaatta, A-X-30, + keskeinen teräsverkko 6-150 + 2T10 laatan ympäri (+lämmitysputket) 200mm Ontelolaatta rakennesuunnitelman mukaan 170mm EPS UltraS80 lattia >900 mm Ryömintätila, koneistettu tuuletus Täyttösora Suodatinkangas kl2 Perusmaa U= 0,17W/m2K	VP1	VÄLIPOHJA Vinyylimatto, ks. huonekortti 90 mm Teräsbetonilaatta +keskeinen teräsverkko 6-150 25 mm Suodatinkangas 265 mm EPS100 lattia Ontelolaatta rakennesuunnitelman mukaan Alaslasku/pintakäsittely huoneselostuksen mukaan	VP3	VÄLIPOHJA, saunan katto VP1 Tuuletettu välitila 100 mm Alaslaskukoolaus k600 + lämmöneriste 100mm 45 mm Alum. tiivistyspaperi Ristikoolaus k400/600 Verhouspaneli
US3	ULKOSEINÄ, sauna Pintakäsittely 25 mm Panelointi 48 mm Koolaus k600 50 mm Koolaus k600 + alumiinipintainen pu-levy 50, saumaus pu-vaahdolla Pystykoolaus k600, tuuletusväli 50 mm US-rakenne saunan sijainnin mukaan U= 0,17W/m2K	VS3	VÄLISEINÄ, sauna Kiviaineinen seinä VS tai US 30 mm Alumiinipintainen pu-eriste 45 mm Ristikoolaus 18 mm Panelointi					YP1	YLÄPOHJA 0,6 mm Konesaumattu peltikate 22 mm Laudoitus 22x100, k100/150 45 mm Korotuskoolaus ≥45x45 Aluskate 450 mm Kantava rakenne k900 + tuulettuva ullakkotila 200 mm Lämmöneriste Ontelolaatta, saumoissa liimatut bitumikermikaistat Alaslasku/pintakäsittely huoneselostuksen mukaan U=0,09W/m2K
		VS4	VÄLISEINÄ, huoneistojen välinen Pintamateriaali/-käsittely Tasote 150 mm Betoniseinä rakennesuunnitelman mukaan Tasote Pintamateriaali/-käsittely						

OTE PIHASUUNNITELMASTA & KASVILUETTELO

PUUT JA PENSAAT:

Tuivio (MiDe)
 Microbiota decussata
 56 kpl
 Vuorimänty (PiMu)
 Pinus mugo
 5 kpl
 Kääpiövuorimänty (PiMu kääpiö)
 Pinus mugo 'Pumilio'
 5 kpl
 Timanttitiija (ThOc)
 Thuja occidentalis 'Smaragd'
 5 kpl + 3 kpl + 3 kpl + 2 kpl +
 2kpl = 15 kpl
 Kartiotiija (ThOc kartio)
 Thuja occidentalis 'Holmstrup'
 1 kpl
 Purppuraheisiangervo (PhOp)
 Physocarpus opulifolius
 1 kpl
 Lumipalloheisi (ViOp)
 Viburnum opulus 'Pohjan Neito'
 FinE
 6 kpl
 Marjatanalppiruusu (RhTi)
 Rhododendron Tigerstedtii
 'St Michel' FinE
 5 kpl
 Marjatanalppiruusu (RhTi)
 Rhododendron Tigerstedtii
 'P.M.A. Tigerstedt' FinE
 3 kpl
 Koristearonia (ArPr), astiataimi
 Aronia x Prunifolia
 18 kpl

PENSASAI DAT:

Koristearonia, aitataimi
 Aronia x Prunifolia
 135 kpl + 190 kpl = 325 kpl

KÖYNNÖKSET:

Lännenpiippuköynnös
 Aristolochia macrophylla
 6kpl

HEDELMÄPUUT:

Piivikirsikka (PrPe)
 Prunus pensylvanica
 1 kpl
 Tarhaomenapuu (MaDo)
 Malus domestica 'Äkerö'
 3 kpl

MARJAPENSAAT:

Mstaherukka (RiNi)
 Ribes nigrum
 4 kpl
 Punaherukka (RiRu)
 Ribes rubrum
 4 kpl
 Karviainen keltainen (RiUv)
 Ribes Uva-crispa
 2 kpl
 Karviainen punainen (RiUv)

PERENNAT:

Rönsyleimu (PhSt)
 Phlox stolonifera
 25 kpl
 Sinikuunilija (HoSi)
 Hosta sieboldii 'Elegans'
 18 kpl

ISTUTUSSUUNNITELMA 1:50

PIHASUUNNITELMA

Pihasuunnittelussa on tähdätty toimivaan, esteettömään ja vähällä huollolla pärjäävään pihaan, joka olisi silti huolitellun näköinen. Tontin keskellä oleva puistikko jää luonnonvaraiseksi, eikä siitä ole jouduttu kaatamaan puita työmaan alta. Komeiden mäntyjen juurella kasvaa sekalaista lehtipuustoa, metsänpohja on varvikkoa mustikanvarpuineen ja kieloineen. Nurmialueita voidaan halutessa leikata tai kasvattaa niihin kukkaketo, kuten tontilla on välillä tehty. Näin saadaan pölyttäjätkin viihtymään tontilla ja varmistamaan marja- ja hedelmäsato. Pihan valaistusta uusitaan hieman. Laajalle valaisevien ja tehokkaiden pylväsvalaisimien lisäksi tontin halki kulkevan raitin varteen tulee hillitympiä pollareita luomaan tunnelmaa, mutta myös tuomaan turvallisuutta ja vaihtoehtoja valaistukseen.

D-talon edustalla on kivikkopuutarhahenkisen perennapenkki, joka tuo näkösuojaa asuntoihin ja mielenkiintoa raitille. Kivet ovat peräisin työmaan alussa suoritetusta louhinnasta. Alapihan oleskeluvälissä D- ja B-talon välissä on seinustalla piippuköynnös ja tuijia tuomassa viihtyisyttä. Niiden ansiosta myös välikköön aukeava asunto saa näkyymiinsä vehreyttä pelkän tukimuuriseinämän sijaan. Sisäänkäynneille istutetaan tuijia tuomaan ympärivuotista vehreyttä ja paikan vaikkapa jouluvaloille. Parkkipaikkoja ja D-talon alaterassia ympäröi koristearonia-aidat.

Heinola sijaitsee kasvuyöhykkeellä II. Pihan kasveiksi on pyritty valikoimaan helpohoitaisia ja tontin valo-olosuhteisiin sopivia lajeja. Vuodenaikojen vaihtelu näkyy kasveissa. Seassa on ainavihantia kasveja, kuten timanttitiija ja muita havukasveja, keväisin kauniisti kukkivia omena- ja kirsikkapuita, kesällä kukkivat lumipalloheisit ja alppiruusut ja näyttävän syysvärin omaavia lajeja, kuten aronia. C- ja D-talon välissä sijaitsee hyötypuutarha, jonka sadosta asukkaat pääsevät nauttimaan syksyihin. Pengerrtystä, yrttipuutarhan sisältävästä ratkaisusta jouduttiin luopumaan kustannussyistä ja siinä pelossa, että istutuksista

tulisi liian työläitä hoitaa, vaikkakin tulevissa asukkaissa onkin innokkaita puutarhureita. Kasveina ovat siten suositusten mukaiset, perinteiset herukat, karviaiset ja omenat. Kaikki pihan kasvit ovat myrkyttömiä tai korkeintaan lievästi myrkyllisiä. Myrkylliset on sijoitettu paikkoihin, joissa ei kuljeta, kuten aidan taakse rinteeseen. Voimakkaasti pölyviä tai tuoksuvia kasveja on pyritty välttämään, jotta piha olisi esteetön myös allergikoille ja tuoksuylherkille.

KUVA 18: Piippuköynnös (Kekkilä Oy)

KUVA 19: Lumipalloheisi (Vaasan Kukkatori)

KUVA 20: Koristearonia (Hankkija Oy)

YHTEENVETO

Kehitysvamma-asumisessa kuten ihmisoi-
keuksissakin on kuljettu pitkä matka viime
vuosisadan alusta nykypäivään. Aikanaan
suurena edistysaskeleena lanseerattu laito-
sasuminen osoittautui käytännössä passi-
voivaksi, hoidollisuutta lisääväksi ja lopulta
myös kustannustehottomaksi ratkaisuksi
suurimmalle osalle asukkaistaan. Yksi ja
sama malli ei sopinutkaan laajassa asukas-
kirjossa kaikille. Pahinta laitoshoidon kehi-
tyksessä oli kuitenkin kehitysvammaisuu-
den irrottaminen muusta yhteiskunnasta
ja piilottaminen laitoksiin, minkä aiheutta-
masta sosiaalisesta eriytymisestä pyritään
nyt valtionjohdon voimin eroon.

Normaalisuus tarkoittaa oikeutta elää
kuten valtaosa ihmisistä elää (Vernerin
net). Tänä päivänä asumista kehitetään
kin normaalisuuden periaatteen mukaan.
Itsenäisyyteen ja elämänhallinnan tun-
teen parantamiseen tähtäävien ratkaisu-
jen käytöllä on todettu olevan merkittäviä
hyvinvointia ja elämänlaatua parantavia
vaikutuksia kehitysvammaisille henkilöil-
le. Asukkaan itsemääräämisoikeus ja va-
lintamahdollisuudet asuntoratkaisujen ja
asuinumppanien välillä ovat lisääntyneet
oleellisesti. Asukasvalintoja tehdään tuen,
tarpeiden ja toiveiden kartoittaminen edellä.
Nyt erityisasuminen halutaan osaksi nor-
maalia asuinalueita, samojen palveluiden
ja infran pariin koko muun yhteisön kanssa.
Kehas-ohjelman myötä kuntiin on syn-
tynyt uusia yhteistyöverkostoja ohjelman
kannustaessa hallintokuntien väliseen yh-
teistyöhön ja uusien toimintatapojen luo-
miseen. Valtion ohjauksessa olevista kehi-
tysohjelmista on hyviä tuloksia myös muista
Pohjoismaista.

Kalastajatie asunnot ovat oikeita, täy-
simittäisiä koteja asukkailleen. Niissä on
monipuolisesti kalustettavat ja muunnel-
tavat asuinhuoneet, tilavat asuntokohtai-
set wc-tilat sekä tarkasti suunnitellut yh-
teis- ja palvelutilat, jotka mahdollistavat
sekä tehokkaan palveluntuotannon jär-
jestämisen että viihtyisän yhteisoleskelun.
Asuntosuunnittelu mahdollistaa eritasoisen
yhteisöllisyyden luontevan muodostumisen,
muttei kuitenkaan pakota asukkaitaan sii-
hen. Tiloista löytyy paikkoja myös vetäyty-
miseen ja omaan rauhaan, mikä on oleellis-
ta muun muassa autismitieteen henkilöiden
asumisessa.

Asunto-olosuhteet ovat edelleen suuri ke-
hitysvammaisuuteen liittyvä ihmisoi-
kellinen kysymys, mutta myös vakava yh-
teiskunnallinen kustannushaaste. Kuten
tämäkin hanke osoitti, harva rakennuspro-
jekti on suojassa tosielämän realiteeteilta ja
toteutussuunnittelun raadollisuudelta. Ka-
lastajatie hanke on kustannusten hallin-
nassa esimerkillinen kohde. Lopputulosta
tarkasteltaessa voidaan todeta, että loppu-
käyttäjät osallistavassa suunnitteluproses-
sissa onnistuttiin yhdistämään ensimmäis-
ten luonnosten parhaat ideat lopulliseksi,
neliöltään karsituksi kompromissiksi, joka
ei silti oleellisesti tingi alkuperäisistä tavoit-
teista. Kompakteihin neliöihin on saatu pa-
kattua terveelliset ja toimivat, esteettisesti
ja laadullisesti korkeatasoiset tilat, joiden
elinkaari tulee varmasti olemaan edeltäji-
ään merkittävästi pidempi ja asukasmuka-
vuudeltaan parempi.

Hanke oli kaikkine haasteineen ja pettymyk-
sineenkin varsin opettavainen, niin suunnit-
telun kuin koko projektin etenemisen kannal-
ta aina työmaata myöden. Mahdollisuus
loppukäyttäjän toiveiden kuunteluun suun-
ittelun aikana oli ehdottoman hyvä lisä ja
lisäsi hankkeen merkityksellisyyttä. Oli mie-
lenkiintoista kuulla käytännön kokemuksia
erilaisista aiemmin tehdyistä ratkaisuista
ja esimerkiksi huomata, että RT-korttien
mitoitussuositukset eivät sittenkään aina
tuota toimivuuden kannalta parasta lop-
putulosta. Haastavinta tilaohjelman mah-
duttamisen ohella oli muunneltavuuden
pohtiminen ja toteuttaminen suhteessa yk-
silölliseen suunnitteluun ja hahmottamiseen,
mitä se käytännössä arkkitehtuurin osalta
oikeastaan tarkoittaa.

Harmillisesti näihin kansiin ei ehtinyt mu-
kaan tulevien asukkaiden ja hoitohenkilö-
kunnan kokemuksia uusista taloista, mutta
kuulemani mukaan kotiinpaluun odotus on
ainakin kova. Arkkitehtina olen päättämäs-
sä monivuotisen urakkani tämän kohteen
osalta - talojen elämä taas on vasta alka-
massa, toivottavasti kera tyytyväisten asuk-
kaiden.

*"...JOKA TAPAUKSESSA,
ERINÄISTEN VAIHEIDEN
JÄLKEEN OLLAAN TÄSSÄ,
RAKENTAMINEN EDIS-
TYY JA MAALI HÄÄMÖT-
TÄÄ - MAALI, JOSSA 16
KEHITYSVAMMAISELLA
IHMISELLÄ ON UUSI, TOI-
VON MUKAAN PYSYVÄ
KOTI. KOTI, KUTEN MUI-
LAKIN KUNTALAISILLA."*

JUHA METTÄLÄ, AVAIN-SÄÄTIÖ, HARIANNOSTAJAISPUHE 13.6.2019

LÄHTEET

PAINETUT LÄHTEET JA VERKKOJULKAISUT

ARA 1. 2019. ASUMISEN RAHOITUS- JA KEHITTÄMISKESKUS. Erityisryhmien investointiavustus. [verkkoaineisto]. [viitattu 1.7.2019]
Saatavissa: https://www.ara.fi/fi-FI/Lainat_ja_avustukset/Erityisryhmien_investointiavustus

ARA 2. 2019. ASUMISEN RAHOITUS- JA KEHITTÄMISKESKUS. Korkotukilaina vuokra- ja asumisoikeustaloille. [verkkoaineisto]. [viitattu 1.7.2019].
Saatavissa: https://www.ara.fi/fi-FI/Lainat_ja_avustukset/Uudistuotannon_lainoitus/Korkotukilainat_vuokra_ja_asumisoikeustaloille

ARA, ASUMISEN RAHOITUS- JA KEHITTÄMISKESKUS. 2015. Suunnitteluopas - keskeisiä tavoitteita valtion tukemien asuntojen suunnittelulle, LIITE1. 22 s.

ARA 3. 2019. ASUMISEN RAHOITUS- JA KEHITTÄMISKESKUS. Rakennuttamis- ja suunnitteluopas 2019. 31 s.
Saatavissa: [https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Oppaat/Rakennuttamis_ja_suunnitteluopas\(40242\)](https://www.ara.fi/fi-FI/Tietopankki/Oppaat/Rakennuttamis_ja_suunnitteluopas(40242))

ASUNTOJEN HINTATIEDOT.FI. 2019. [verkkoaineisto]. [viitattu 6.8.2019].
Saatavissa: <https://asuntojen.hintatiedot.fi/haku/vuokratiedot?c=Heinola&ps=18130&renderType=renderTypeTable>

AUTISMILIIITTO. 2019. Autismikirjo - mistä on kysymys? [verkkoaineisto]. [viitattu 20.6.2019].
Saatavissa: <https://www.autismiliitto.fi/autismikirjo>

AVAIN-SÄÄTIÖ. 2019. Avain-säätiö. [verkkoaineisto]. [viitattu 1.7.2019].
Saatavissa: <http://www.avainsaatio.fi/avainsaatio.php>

FINLEX. 1977. Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 1977/519. [verkkoaineisto]. [viitattu 30.7.2019].
Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1977/19770519>

FINLEX. 1999. Suomen perustuslaki 10 §, 1 momentti. [verkkoaineisto]. [viitattu 30.7.2019]
Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

IKONEN, T. KARJALA, M. KORTELAINEIN, S. MÄKELÄ, M. NEVALAINEN, M. OKSALA, L. RUUSUVUORI, S. ROPONEN, T. SALMI, K. SUVANTO, E. 2015. Autismikäsikirja 2.0. Julkaisuja 1/2015. 44 s. Eteva kuntayhtymä
Saatavissa: <http://www.eteva.fi/Global/Tiedostot/Eteva/Oppaat%20ja%20julkaisut/AUTISMIK%C3%84SIKIRJA%202.0.pdf>

KAUPPALEHTI. 2019. Kiinteistö Oy Hämeen avainkiinteistöt . Yrityshaku. [verkkoaineisto]. [viitattu 1.7.2019].
Saatavilla: <https://www.kauppalehti.fi/yritykset/yritys/kiinteisto+oy+hameen+avainkiinteistot/22713458>

KEHITYSVAMMALIIITTO. 2019. Asuminen. [verkkoaineisto]. [viitattu 28.7.2019].
Saatavissa: <https://www.kehitysvammaliitto.fi/kehitysvammaisuus/asuminen/>

KVANK. 2010. KEHITYSVAMMA-ALAN ASUMISEN NEUVOTTELUKUNTA. Laatusuositukset kehitysvammaisten henkilöiden asuntojen rakentamiseen vuosiksi 2010-2017. 6 s.
Saatavissa: https://www.kvank.fi/wp-content/uploads/laatusuositukset_asuntojen_rakentamiseen_2010_2017.pdf

PITKÄNEN, S. HUOTARI, K. TÖRMÄ, S. 2018. Lisää asumisvaihtoehtoja ja valinnanvapautta - kehitysvammaisten ihmisten yhdenvertaisuus valtion tukemassa asumisessa. Ympäristöministeriön raportteja 2018:12. Helsinki. 96 s.
Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160646/YMra_12_18_Yhdenvertaisuus_WEB.pdf?sequence=4&isAllowed=y

VALTONEUVOSTO. 2019. HALLITUKSEN OHJELMA 6.6.2019. Osallistava ja osaava Suomi - sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:23. Helsinki. 211 s.
Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161662/Osallistava_ja_osaava_Suomi_2019_WEB.pdf?sequence=1&isAllowed=y

SIEVÄNEN, L. & SIEVÄNEN, M. 2015. Vaikeasti kehitysvammaisten henkilöiden asuntojen ja asuinympäristöjen suunnitteluopas, Koti kaikille -hanke. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen raportteja 2015:1. Lahti. 58 s.
Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10138/43166/ARARA_1_2014_Vaikeasti_kehitysvammaisten_asuntojen_ja_asuinymp%C3%A4rist%C3%B6jen_suunnitteluopas.pdf?sequence=1

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ 1. 2012. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:15. Valtioneuvoston periaatepäätös kehitysvammaisten henkilöiden yksilöllisen asumisen ja palvelujen turvaamisesta. Helsinki. 30 s.
Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3362-0>

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ 2. 2019. Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote 2018:134. Uusi vammaispalvelulaki turvaa vammaisille henkilöille tarpeenmukaiset palvelut. [verkkoaineisto]. [viitattu 2.8.2019].
Saatavissa: https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/uusi-vammaispalvelulaki-turvaa-vammaisille-henkiloille-tarpeenmukaiset-palvelut

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ 3. 2003. Yksilölliset palvelut, toimivat asunnot ja esteetön ympäristö, Vammaisten ihmisten asumispalveluiden laatusuositus, Oppaita 2003:4. Helsinki. 60 s.
Saatavissa: <https://thl.fi/documents/10542/471223/asumispalveluiden%20laatusuositus.pdf>

VERNERI.NET. 1. 2019. VERKKOPALVELU KEHITYSVAMMAISUUDESTA. Asumisen vaihtoehtoja. [verkkoaineisto]. [viitattu 18.7.2019]
Saatavissa: <https://verneri.net/yleis/asumisen-vaihtoehtoja>

VERNERI.NET. 2. 2019. VERKKOPALVELU KEHITYSVAMMAISUUDESTA. Lakien soveltamisjärjestys. [verkkoaineisto]. [viitattu 6.8.2019].
Saatavissa: <https://verneri.net/yleis/lakien-soveltamisjarjestys>

VEROHALLINTO. 2011. Milloin yhdistys tai säätiö on yleishyödyllinen? [verkkoaineisto]. [viitattu 1.7.2019].
Saatavissa: https://www.vero.fi/yritykset-ja-yhteisot/tietoa-yritysverotuksesta/tuloverotus/yhdistys-ja-saatio-milloin-yhdistys_tai-saatio_on_yleishyo/

YMPÄRISTÖHALLINTO. 2016. Erityisryhmien investointiavustus. [verkkoaineisto]. [viitattu 5.7.2019].
Saatavissa: https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Asuminen/Erityisryhmien_asuminen

KUVALÄHTEET

Kuva tekijän oma, jos ei muuta mainintaa.

KUVA 1: Sahanniemen saha. Heinola. Finfib.fi. 2019. (ladattu: 20.4.2019)
Saatavissa: <http://finfib.fi/clean-energy/attachment/heinola-factory/>

KUVA 4: Sotkanet.fi. 2019. (ladattu: 31.7.2019)
Saatavissa: <https://sotkanet.fi/sotkanet/fi/haku?q=kehitysvammaisten%20asumispalvelut>

KUVA 5: Ilmakuva Heinolan keskusta. Heinola. Maanmittauslaitos 1. 2019. (ladattu: 5.6.2019)
Saatavissa: <https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka/printmap.html>

KUVA 6: Vuorikatu 12. Heinola. Google.com 1. 2009. (ladattu: 31.7.2019)
Saatavissa: https://www.google.com/maps/@61.1929956,26.0580135,3a,75y,125.44h,87.82t/data=!3m6!1e1!3m4!1sIHLL_sG7pEfrlyETyYoB-gl!2e0!7i13312!8i6656

KUVA 7: Kalastajatie 2. Heinola. Google.com. 2011. (ladattu: 31.7.2019)
Saatavissa: <https://www.google.com/maps/@61.1923314,26.0556245,3a,75y,112.77h,93.06t/data=!3m6!1e1!3m4!1spU0mtLG9NV1pRQq-Lm-9V8A!2e0!7i13312!8i6656>

KUVA 8: Tommolan ranta. Heinola. Google.com 2. 2009 (ladattu: 31.7.2019)
Saatavissa: https://www.google.com/maps/@61.1939469,26.0505544,3a,75y,183.25h,89.31t/data=!3m6!1e1!3m4!1shla3JaUWz__8Jm0flfKq-gl!2e0!7i13312!8i6656

KUVA 9: Tommolan lähikauppa. Heinola. Google.com. 2017. (ladattu: 31.7.2019)
Saatavissa: <https://www.google.com/maps/@61.1953938,26.055303,3a,75y,90t/data=!3m8!1e2!3m6!1sAF1QipM27fuuHb1-tfyslp1NODlc5Iyy5b8N-LDuJTZ4!2e10!3e12!6shttps:%2F%2Fh5.googleusercontent.com%2Fp%2FAF1QipM27fuuHb1-tfyslp1NODlc5Iyy5b8NLDuJTZ4!%3Dw203-h152-k-nol7i4128!8i3096>

KUVA 10: Peruskartta alueelta. Heinola. Heinola.fi. 2019 (ladattu: 31.7.2019)
Saatavissa: <https://kartta.heinola.fi/ims>

KUVA 11: Ilmakuva suunnittelualueesta. Heinola. Karttapaikka.
Saatavissa: <https://asiointi.maanmittauslaitos.fi/karttapaikka/printmap.html>

KUVA 18: Piippuköynnös. Kekkilä.fi. 2019 (ladattu: 31.7.2019)
Saatavissa: <https://www.kekkila.fi/kasvikirjasto/piippukoynnos/>

KUVA 19: Lumipalloheisi. Vaasankukattori.fi. 2019 (ladattu: 31.7.2019)
Saatavissa: <https://www.vaasankukattori.fi/tuotteet/koristepensaat/lumipalloheisi>

KUVA 20: Koristearionia. Hankkija.fi. 2019 (ladattu: 31.7.2019)
Saatavissa: https://www.hankkija.fi/Piha_ja_puutarha/kasvit/koristepensaat/koristearonia/

